

Tarelkino mirtis

Trijų veiksmų komedija-pokštas

Mielas Drauge,

Argi ne su tavim būdami jauni gyvenome Albano aukštumose, mudviem atsimintinoje Lokanda Emilianoje², ir ligi apkvaitimo gėrėdamiesi skaitėme Gogolį.

Argi ne tavo artistiška nuojauta išpranašavo Krečinskiui didelį pasisekimą dar tuomet, kai jis buvo rašomas *juoko dėlei*, ir argi ne iš tavęs tuomet išgirdau pirmą ir, tiesą pasakius, *vienbalsį* pripažinimą.

Ir dabar — prieš kelias savaites, susirūpinęs spėriai užbaigti „Tarelkino mirtį“, — ar ne į tave kreipiausi patarimo ir ar ne tavo teisingi Artisto nurodymai paskatino mane taisymams, kurie šiai Pjesei suteikė vieningumo ir įkvėpė jai Motyvų Logiką.

Tikrai — sena mudviejų draugystė ne be reikalo man pakuždėjo parašyti šitą dedikaciją ir šios trečios ir paskutinės mano Pjesės *tituluose* įrašyti taip mielą tavo Vardą.

Tau ištikimas A. Suchovo-Kobylinas

1869 m. vasario 20 d. Maskva

SKAITYTOJUI

Kiekvienas nešališkas žmogus, manau, sutiks, kad dviejų mano Pjesių Likimas negalėjo manęs pagundyti tolesnei scenos veiklai. Bent taip mane paveikė įvykiai, lydėję jų atsiradimą, jog daug dalykų, kas buvo brūkštelėta a la prima *, taip ir liko gemalai.

Aš ėmiau veikti kitose, iškilesnėse sferose, kur tarsi aukštuosiuose Atmosferos sluoksniuose daugiau Dvasiai palankios Tylos ir Laisvės.

Tačiau, išleisdamas pasaulin savo draminius bandymus, netgi afirmacijos dėlei norėjau suteikti jiems ir Tikrovės, ir Dialektikos taip mėgstamą skaičių *Trys*:

Vokiečiai sako:

Ein Mal ist kein Mal.

Drei Mal ist ein Mal **.

Ir mes, Rusai, sakome: be trejybės nebus teisybės, tai todėl:

Paėmęs keletą seniai parašytų ir be naudos gulinčių scenų, kurių Motyvas buvo paskutinis Tarelkino Monologas Dramoje „Byla“, aš maudžiama širdimi suvėriau jas, kaip sakoma, ant vieno siūlo, pavadinau Trijų Veiksmų pokštu ir tik pusėtinai išbaigęs drovėdamasis atiduodu Publikai, prašydamas jos atleidimo.

Jeigu šios scenos suteiks jai kelias minutes paprasto, linksmo juoko ir kartu — nors laikinai leis užmiršti tą *Maudulį*, kuris, kaip Rašte pasakyta, kiekvienam *sunkina Dienas*, tai aš būsiu visai patenkintas.

1968 metų spalio 31 d.

Kobylinka

* Anksčiau, kažkada (*ital.*).

** Vienas kartas — dar ne kartas, tik trys kartai — vienas kartas.

PASTABOS

Jeigu taip atsitiktų, kad pjesė „Tarelkino mirtis“ būtų suvaidinta scenoje, autorius mato reikalą štai ką pasakyti.

Pjesė dėl savo pokštiško charakterio turi būti vaidinama gyvai, linksmai, garsiai — *avec entrain**. Ypač jos *tekstas* turi būti išmoktas tvirtai ir tariamas aiškiai bei *iškillai*, kitu atveju dėl ganėtinai komplikOTOS veikėjų elgsenos scenoje *žodžiai*, tai yra pati veikalo esmė, gali palikti žiūrovo neišgirsti, ir vietoje gyvenimo tikrovės mūsų akivaizdoje vyks kažkoks *smyšis*.

Veikėjų apranga — nevaržoma, čia galima ir pasavivaliauti. Kai kurie vaidmenys gali būti šiek tiek pašaržuoti. Pavyzdžiui, miestietė Brandachlystova, dvarininkas Čvankinas, policininkai Kačiala ir Šatala ir visas būrys kreditorų, kurių kostiumai visi neturi būti kontroliuojami ir — kaip atsitinka tarp palūkininkų lupikautojų — priklauso nuo to, kokius drabužius jie priima kaip užstatą. Brandachlystovos vaidmenį (*esant būtinam reikalui*) gali atlikti vyras.

Tą, kuris vaidins Tarelkiną-Kopylovą, autorius prašo atkreipti dėmesį į du kartus vykstantį jo — Tarelkino — į Kopylovą — pasikeitimą *scenoje*, tai yra *žiūrovų akivaizdoje*. Šitai turi būti atliekama greitai, staigiai ir palydima veido išraiškos, jo bruožų pasikeitimo. Tai ir mimikos dalykas, ir uždavinys menininkui. Čia, kaip pavyzdį, galima nurodyti prancūzų komiką Levasorą³, kuris buvo puikiai išmokęs šį meno momentą ir dėl to turėjo itin gerą reputaciją. Veido muskulų žaismu jis, kaip žinia, pasiekė tokio judrumo, jog galėdavo *visaip* kaitalioti nosies formą, o su peruku, barzda ir ūsais — beveik akies mirksniu pavirsti skirtingiausiais tipais.

Baigdamas autorius mano turįs teisę kuo energingiausiai protestuoti prieš tuos aktorius, kurie pasirodo žiūrovams ne-

* Su įkarščiu, smagial (*pranc.*).

išmokę rolių ir taip leidžia sau kuo nedoriausiai keisti tekstą. Autoriui, kuris sąžiningai dirbo rašydamas savo veikala, tokie dalykai kelia tikrai pasipiktinimą. Žiūrovai turi sustabdyti aktorį, nukrypstantį nuo teksto; juk visose kultūringo pasaulio scenose toks nepaisymas yra *negailėstingai* persekiojamas. Ir tai gerai.

VEIKĖJAI

MAKSIMAS KUZMIČIUS VARAVINAS
KAPITONAS POLUTATARINOVAS — apsisiautęs kariška } vienas
 milline su žaliais akiniais ir ramentu } asmuo
KANDIDAS KASTOROVIČIUS TARELKINAS } vienas
SILA SILIČIUS KOPYLOVAS } asmuo
ANTIOCHAS ELPIDIFOROVIČIUS OCHAS — nuovados viršininkas
IVANAS ANTONOVIČIUS RASPLIUJEVAS — einantis kvartalo prievaiz-
* do pareigas. Atsiganęs ir įgavęs išvaizdesnį stotą
ČIBISOVAS }
IBISOVAS } valdininkai
OMEGA }
FLEGONTAS JEGORYČIUS POPUGAIČIKOVAS — pirklys
Dvarininkas ČVANKINAS
KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS UNMEGLICHKEITAS — daktaras
LIUDMILA SPIRIDONOVNA BRANDACHLYSTOVA — skalbėja. Kolosa-
li maždaug keturių dešimčių moteriškė.
MAVRUŠA — virėja
PACHOMOVAS — kiemsargis
KAČIALA }
ŠATALA } milžiniško stuomens muškatieriai *
VANEČKA — Raspliujevo sūnus, raštininkas
Tarelkinio kreditoriai:
PIRMAS KREDITORIUS }
ANTRAS KREDITORIUS } azartiško būdo
TREČIAS KREDITORIUS — panašus į siurbėlę žmogeliukas, mėgstąs
bylinėtis
KETVIRTAS KREDITORIUS — stambaus sudėjimo, dideliais ūsais ir kro-
kodilo kūnu
DAR KELI KREDITORIAI *ad libitum* **. Visi jie apsilvėję be galo
fantastiškais kailiniais ir milinėmis
VALDININKAI
BRANDACHLYSTOVOS VAIKAI

* Muškatieriais seniau buvo vadinami policijos kareiviai. (*Autoriaus pastaba*)

** Pagal norą, pasirinktinai (*lot.*).

PIRMASIS VEIKSMAS

Kambarys: per vidurį durys į prieškambarį, dešinėje durys į virtuvę ir užpakalinius laiptus, kairėje už pertvaros lova; netvarka. Įeina Tarelkinas nešinas visokia manta. Labai susirūpinęs; stumdo baldus

I scena

TARELKINAS (vienas). Nuspręsta!.. nebenoriu gyventi... Skurdas nukamavo, kreditoriai iškankino, vyresnybė į grabą nuvarė!.. Mirsiu. Tik aš ne šiaip numirsiu, kaip koks arklys,—ėmė sau ir numirė kaip kvailys pagal gamtos dėsnius. Ne,—aš mirsiu nepaisydamas nei gamtos, nei dėsnių; mirsiu savo malonumui; mirsiu taip, kaip dar niekas nemirė!.. Kas yra mirtis? Baigtos kančios; tai tegul baigiasi ir mano kančios!.. Kas yra mirtis? Baigtos sąskaitos! Ir aš baigiau visas sąskaitas, subalansavau skolas, apsieisiu be globėjų ir be draugų!.. Ir pasitaikyk man taip: gretimuose kambariuose gyvena dviese: Tarelkinas ir Kopylovas. Tarelkinas prasiskolinęs, Kopylovas — ne. Likimas sako: mirk, Kopylovai, ir gyvenk, Tarelkinai. Kodėl gi taip, sakau, likime; tu avinas, likime! Geriau tegul miršta Tarelkinas, o laimingas tegul gyvena Kopylovas. (*Pagalvojęs*) Viskas!.. Mirė Tarelkinas!.. Velniop senus skudurus! (*Nusiima peruką*) Šalin tą apgaule. Kur mano prigimtis? Tegyvuoja prigimtis! (*Išsiima dirbtinius dantis ir apsivelka Kopylovo paltą*) Štai kaip! (*Eidamas scenos gilumon, lygina žandeną; susikūprina, atrodydamas kaip kokių šešiasdešimt metų žmogus, išeina į avansceną*) Turiu garbės: atsistatydinęs rūmų tarėjas Siličius Kopylovas. Štai ir tarnybos lapas. (*Rodo tarnybos lapą*) Viengungis. Giminių nėra, vaikų nėra; šeimos neturiu; niekam neskolingas — nieko nepažįstu ir pažinti nenoriu; pats sau ponas! Štai mano būstas, mano tur-

tas!.. Ech jūs! Sudiev jums visiems!.. Sudiev, viršininkai, žvėrys jūs riaumojantys! Sudiev, bendradarbiai, judošiai jūs!.. Bičiuliai mano, duobkasiai, išdavikai,— sudiev! Kreditoriai mano, plėšikai, siurbėlės, krokodilai... sudiev! Taretkino jau nebėra. Kitas gyvenimo kelias, kiti troškimai, kitas pasaulis, kitas dangus!.. (*Pasivaikščiojęs po kambarį*) Nuo teorijos pereinu į praktiką. Ką tik iš Šliselburgo. Pakasiau Kopylovo kaulus; reikalus sutvarkiau; popierius gavau; tenai viskas atlikta!.. Dabar čia, Peterburge, reikia pasirūpinti mano asmeniškai, oficialiai ir nė kiek neabejotina mirtimi. Tuo reikalu pranešta policijai; pakviesta bendradarbių; langai uždangstyti; kambaryje paslaptinga tamsa; tvankybė ir nepakenčiama smarvė... Grabe guli iškamša, susukta iš vatos, apvilktą mano munduru, atrodo visai padoriai... Su visa rimtybe ir orumu! Tik reikia dar smarvės pridėti, kad smalsuoliai per daug nelįstų. (*Pakiliai nusiteikęs šaukia*) Mavruša!! Galvažude Mavruša,— kur tu?

II scena

Taretkinas, ateina Mavruša

MAVRUŠA. Ko jums?

TARELKINAS. Ar tu žinai, ištikimoji drauge Mavruša, kokį nemirtingą pokštą čia darau?

MAVRUŠA. A?

TARELKINAS. Ne — niekados tavo suomiška smegeninė ne-nuvoks tokių dalykų... Eik, nupirk dar susmirdusios žuvies.

MAVRUŠA. Dar! Negi mažai?

TARELKINAS. Taigi kad mažai — eik!

Mavruša išeina

(*Jai įkandinė*) Tik greičiau.

III scena

Taretkinas, vienas

TARELKINAS (*vaikšto po kambarį*). Taip... gerai... tik tos žuvies į mano iškamšą reikia tiek pridėti, kad juos kaip

basliu per tarpuragę... Nel (*svarsto*) to dar maža. Aš noriu, kad vyresnybė mane palaidotų savo lėšomis! Noriu, kad ši nemirtinga mirtis man nekainuotų nė surūdijusio varioko — taip ir bus! Viskas eis kaip sviestu patepus,— reikia tik gerai patvarkyti. Mavruša žino, ko reikia; štai jau koks mėnuo, kaip visa intymiausioji Varavino korespondencija va čia (*rodo*), mano kišenėj!! Jis jau pasigedo jos, ieško ir ant manęs širsta. Vadinasi, vos tik nugirdęs, atbėgs čia ir, nesitverdamas įtūžiu, norės kuo greičiau palaidoti, kad nedelsdamas galėtų apšniukštinėti mano butą — cha cha cha!.. A-a-a! — Tai tu, galvažudy, mane gyvą į grabą nuvare! Tu mane badu numarini. Tavęs irgi nepasigailėsiu. Mes kovosim iki negyvų! Kraujo kaina — savo paties kraujo kaina tu išpirksi šituos laiškus. Arba ne! Savo pinigais, vogtais pinigais; — pinigais, kurie tau brangesni už vaikus, žmoną, patį save. Tuos pinigus aš pamažėli, su pasimėgavimu, rublį po rublio, sumelę po sumelės ištrauksiu iš tavęs su baisiausiais skausmais; pats įsikursiu saugioje vietoje ir juoksiuosi — ir saldu bus juoktis, kai tu raitysies nuo tų skausmų. Dieve! Kokia neapsakoma keršto saldybė. Kokiu balzamu kerštas tepa įskaudusią žaizdą... (*Iš užančio išsiliima pluoštą laiškų*) Štai jie, tie laiškai (*patapšnoja pluoštą*), prie pačios širdies, ir kaip šildol! Tai mano kūnas ir kraujas! Tai patys pikčiausi, patys klastingiausi Varavino darbai, puokštė, kurią pačiam šetonui galima įteikti kaip meilės ir pagarbos ženklą. (*Rūpestingai paslepia popierius po liemene ir užsisagsto*)

IV scena

Tarelkinas, ateina Mavruša

TARELKINAS (*eidamas jos pasitikti*). Greičiau, greičiau, Mavruša,— jie greit ateis — laikas brangus... (*Palma žuvies ir prisidengia nosį*) Fui, velniai griebtų! (*Išeina*)

V scena

Mavruša, viena, paskui Tarelkinas

MAVRUŠA. Žiū, velnias, ką sugalvojo... Padėk, sako, man — o paskui ims ir apmaus — tokiu sukčium jau apsigimęs!.. (*Tvarko kambarį*)

TARELKINAS (*grįžta*). Na, sene, žiūrėk, nepripaistyk ko nors — daug nešnekėk; sėdėk sau ir striūbauk kartodama: nieko, sakyk, nepaliko, dorai gyveno, ničnieko neužgyveno. Supranti? Pinigų, sakyk, nepaliko, net laidotuvėms; o jau genda; patys, sakyk, matote, kokia smarvė,— ką dabar daryti?— o rankomis — va šitaip. (*Gestikuliuoja, Mavruša jį pamėgdžioja*) Taip!.. (*Galvoja*) O Varavinui taip sakyk: greit, sakyk, ateis policija,— turtą sugrobs,— popieriai liko, ir tuos paims; negerai. Supranti?..

MAVRUŠA. Suprantu, pone, suprantu.

TARELKINAS. Dabar eik. (*Girdėti triukšmas*) Jie — dievaži, jie (*Ilg sunerimęs*) — na (*ryžtingai*) žiūrėk man! — kai juos smarvė priblokš, tuoj ir vesk čia, kad be reikalo apie grabą nesisukinėtų. Supranti?

MAVRUŠA. Suprantu, pone, suprantu. (*Išeina*)

VI scena

Tarelkinas, vienas

TARELKINAS (*slėpdamasis už pertvaros*). Na va... štai ir jie... (*klausio*) pačiu laiku... jų daug... kalbasi... (*Klausio*) Ko toks šurmulyš... (*Klausio*) Kas yral... (*susijaudinęs*) kas darosi — aptiko! aptiko!..

Girdėti Mavrušos klyksmas

Dieve mano... pražuvau... (*Slepiasi už pertvaros*)

VII scena

Varavinas, paskui jį būrys valdininkų, tarp jų Mavruša

MAVRUŠA (*klykia ir rauda*). Čionai, meldžiamieji... čionai... och... och... och...

VARAVINAS (*sustojęs tarpduryje*). Fui, velniai griebtų, kokia smarvė.

VALDININKAI (*įeina užsiėmę nosis, nuslauna kaliošus*). Fui,— fui,— nepakenčiama.

ČIBISOVAS. Nė minutės tverti nejmanoma!..

MAVRUŠA (*raudą*). Čionai prašom, meldžiamieji, čionai... och... po-nu-liu-u-u-kai... och...

VARAVINAS. Ir nuo ko čia tokia baisi smarvė?

MAVRUŠA (*vis raudodama*). Meldžiamie-ie-ji, kaipgi ne-e-smir-dė-ė-ės... kad varge mi-i-rė! oooch... Grabą nupirkauuu, o palaidot nebėr iš ko. Taai jis, balandėėėlis, ir smirdi!..

VARAVINAS. Nejaugi nieko nepaliko? Net laidotuvėms?

MAVRUŠA (*vis raudodama*). Niekooo, meldžiamieji, netu-rėjo. Policija ateiis — viską paiims — popieieierius paiims — o kokie popieriai, kokie popieriai — pats juos slapstyydavo ir slapstyydavooo... och...

VARAVINAS (*skubinai*). O popierius paliko, tikrai?

MAVRUŠA. Paliko, brangusis, paliko.

VARAVINAS. Parodyk.

MAVRUŠA. Kada gi rodysi. Ar dabar laikas rodyti. Laai-doti reikia. Pasmirdo jau, balandėėėlis, pasmirdo.

VARAVINAS (*į šalį*). Iš tikro laidoti reikia... Dingo slap-čiausi mano popieriai,— ko gero, juos pavogė — bet kas pa-vogė?! Jis!! Pavogė ir numirė! Ar nebus iškretęs dar kokios šunybės?! Ką veiksi — reikia palaidoti — o paskui, nors kažin kas būtų, surasti tuos popierius!.. (*Kreipdamasis į valdininkus*) Ponai, kas mums veikti? Matote: beveik skandalas; lėšų net laidotuvėms nėra;— ims ir mieste sužinos — pasklis kalbos: iš bado numirė;— bendradarbiai užmiršo;— vyresnybė nesirūpi-no;— negerai — visuomenė ką pasakys.

VALDININKAI. Taigi, taigi, visuomenė ką pasakys.

VARAVINAS. Žinot ką, ponai. Būkim krikščionys; padė-kim artimui — a? Ir vyresnybė įvertins. Dabartės taip reikia, kad vienas už visus, visi už vieną, kitaip sakant, sudėkim, vyrai, pinigų, juk ir filosofija moko: vienybė — galybė, o vie-nybė — kas daugiau, jei ne mezliava?

ČIBISOVAS.¹ Taip, ponai, jo prakilnybė teisingai sako,— tą ir žurnalai įrodinėja: vienybė — galybė, o galybė — vieny-bė, užtat reikia mezliavos.

VALDININKAI. Taip, taip, tikrai taip.

ČIBISOVAS (*iškilmingai*). Vadinasi, mezliava! Vienybė! Bro-lybė!! (*Taikosi mauti pro duris ir ieško kaliošų*)

IBISOVAS (*taip pat*). Taigi, taigi!.. Kas mielai duoda, tą ir dievas myli. (*Parodo pirštu aukštyn, taikosi mauti pro duris; irgi ieško kaliošų*)

TREČIAS VALDININKAS. Kaip gerai!.. Gera ir gražu!.. Iš bendros širdies! (*Kaip ir kiti taikosi mauti pro duris*)

KETVIRTAS VALDININKAS. Iš visų po siūliuką — ir vargšui marškinėliai (*Kaip ir kiti taikosi mauti pro duris; visi bėga*)

VARAVINAS (*užstoja duris ir sulaiko valdininkus*). Ponai, ką gi jūs?! Palaukit. Visai ne taip! Ne, visiškai ne taip. (*Sugavęs Čibisovą ir Ibisovą už rankų, atveda į avansceną kartu su kitais valdininkais*) Ponai,— klausykite, ką pasakysiu, juk mes viena šeima — ar ne taip? (*Spausdamas jiems rankas*) Ar mes ne viena šeima?

ČIBISOVAS IR IBISOVAS (*šoktelėdami iš skausmo*). Taip! taip! Mes viena šeima.

VARAVINAS. Mažesnysis mūsų brolis skursta. (*Spausdamas jiems rankas*) Ar mes ne geri žmonės?

ČIBISOVAS IR IBISOVAS (*šoktelėdami ir raitydamiesi iš skausmo*). Taigi, taigi, velniai griebtų,— mes geri žmonės.

VARAVINAS. Na!! Iš širdies — dosniai!

ČIBISOVAS IR IBISOVAS (*stengdamiesi ištrūkti*). Taip, taip, iš širdies! dosniai!

Visi bėga

VARAVINAS (*juos sugavęs*). Ne, ne, jūs vėl ne taip. (*Į šalį*) Tai gyvatės, nesiduoda! (*Garsiai*) Klausykite, ponai, reikalą mes taip sutvarkysim. (*Suburia valdininkus aplink save*) Juk jūs ryšitės doram darbui?

VALDININKAI. Ryšimės, ryšimės.

VARAVINAS. Kilniam tikslui jūs mielai paimsite pinigų iš kito, atseit iš svetimos kišenės?

VALDININKAI. Iš svetimos kišenės? Su malonumu, su didžiausiu malonumu.

VARAVINAS (*švelniai*). Taigi imkite vienas kitą mandagiai už pakarpos. (*Valdininkai vienas kitą ima už pakarpos*) Taip, gerai. (*Sustato juos poromis*)

OMEGA (*priebėgdamas*). Jūsų prakilnybe! O kas mane paims už pakarpos?

VARAVINAS. Pats save paimkit.

OMEGA (*nusilenkia*). Klausau! (*Nueina į šalį ir palma pats save už pakarpos*)

VARAVINAS (*apžiūrėdamas valdininkus*). Gera, ponai, gerai! (*Švelniai*) Dabar išimkite vienas kito piniginę.

Triukšmas ir sambrūzdis; valdininkai traukia vienas kito pinigines

(*Gėrėdamasis vaizdu*) Gera ir gražu! Broliškai! Štai tikra vienybė! Na, o dabar atskaičiuokite po tris rublius, tik ne daugiau kaip po tris rublius! Ne daugiau!

VALDININKAI (*šaukia*). Ponai, po tris... Tik ne daugiau, ne daugiau! (*Skaičiuoja pinigus*)

Varavinas pinigus surenka ir išeina į avansceną

VARAVINAS (*į žiūrovus*). Kiek šilimos, koks įkarštis!.. net prilaikyti reikia... (*Susijaudinęs*) Šitos aukos mane visuo-
met ypatingai jaudina. (*Valdininkams*) Dabar, ponai, grąžinkite pinigines.

Valdininkai grąžina pinigines

Tai va! Dėkui. Leiskite jums širdingai ir karštai padėkoti. Jūs atlikote be galo gražų darbą — jūs atlikote dorą darbą. Jau-
nesnysis brolis miršta skurde — ir jūs staiga... Dėkui! Aš su-
jaudintas — aš verkiu — verkite ir jūs!

Visi verkia

Apkabinkite vienas kitą.

Apsikabina

OMEGA (*pribėgęs prie Varavino*). Jūsų prakilnybe, aš ne-
turiu ko apkabinti.

VARAVINAS (*šluostydamasis ašaras*). Ją apkabinkite. (*Pa-
rodo į Mavrušą*)

Omega apkabina Mavrušą

MAVRUŠA. Ką tu, nedorėli, begėdi... Ką tu?! Atsitrauk...

VARAVINAS (*Mavrušai*). Eikš čia, vargše moteriške! Tu
našlaitė?

MAVRUŠA (*rauda*). Taigi, meldžiamasis, taip, ponas, našlai-
tė! Viena kaip pirštas.

VARAVINAS. Tai viena palikai? (*Kemšasi pinigus į pi-
niginę*)

MAVRUŠA. Viena, meldžiamasis, viena kaip pirštas, vienintelaitė. (*Tiesla ranką*).

VARAVINAS (*dedasi pinigų į kišenę*). Tai žinok, mano mieloji! .. yra gerų žmonių (*rodo aukštyn*), yra dangus! (*Valdininkams, jausmingai*) Eime, ponai, eime! Palaidosim Tarelkiną!!

VALDININKAI (*visi, pakiliai nusiteikę, prieina prie Mavrušos ir tapšnoja per petį*). Taip, taip, yra gerų žmonių, yra dangus. (*Išeina*)

VIII scena

Mavruša stovi nejudėdama, Tarelkinas išbėga iš už pertvaros

TARELKINAS (*puola prie Mavrušos ir ją apkabina*). Taip, Mavrušenka, yra gerų žmonių, yra dangus!!

MAVRUŠA (*ištrūkdama*). Prasmeigtumėt jūs visi! Komedian-tė aš jums, ar ką?

TARELKINAS (*džiugiai*). Gerai, Mavrušenka, gerai; neapsakomai gerai; valio!! Kaip kalnas nuo pečių! Kol gyvas tavo paslaugų neužmiršiu.

MAVRUŠA. Kažin? Apgausitel

TARELKINAS. Dievaži, neapgausiu. (*Valkšto po kambarį ir galvoja*) Dabar Varavinas viską padarys vienu gaistu ir palaidos akimirksniu. Jam popieriai labai rūpi; bet tu jį pavedžiok už nosies... nepasiduok iš karto — na, o paskui atiduok... Trauk jį velniai... jie skatiko neverti; — ką reikia, aš išėmiau. Todėl tu jam prisiekinėk visais šventaisiais, kad, girdi, daugiau jokių popierių nė būt nebuvo. Aš, sakyk, tikrai žinau. Ar nutuoki, ką sakau?

MAVRUŠA. Klausau, pons.

TARELKINAS. Dabar eik — ir tos žuvies dar pridėk.

Mavruša išeina

IX scena

Tarelkinas, vienas

TARELKINAS. Kokių žygių man imtis toliau? Kur ir kokių keliu eiti? Kokią vietelę šildytis? Ar ilgai laukti, o paskui staiga užpulti? Kokiu būdu išplėsti Varavino pinigus? (*Linksmai*) Kokiomis sumelėmis, didelėmis ar mažomis? a? Aš manau taip: iš pradžių mažomis, o paskui — pumpuok rankoves pasirašęs! cha! cha! cha! (*Vaikšto. Triukšmas. Slepiasi už pertvaros*)

X scena

Įeina Varavinas. Tarelkinas už pertvaros

VARAVINAS (*pastovėjęs ir pamąstęs*). Mīrė! Be abejonės mirė, nes jau ir pasmirdo!.. Nėra žinios, kuri suteiktų man tokio malonumo, pasakyčiau, tokios saldybės...

TARELKINAS (*už pertvaros, į šalį*). Kurgi ne.

VARAVINAS. Tarsi nuo pečių būtų nuslinkęs ištisas kalnas purvo, pamazgų ir visokios dvėselienos.

TARELKINAS (*į šalį*). Mercil

VARAVINAS. Tarsi po ilgų varginančio troškulio metų aš staiga atsigėriau skaidraus šaltinio vandens — ir atsigėriau. Visų niekingiausias ir įkyriausias padaras išsinešdino į savo olą.

TARELKINAS (*į šalį*). Oi, kažin ar taip?..

VARAVINAS. Visų šlykščiausia rupūžė nušliaužė į savo urvą; visų nuodingiausia ir pikčiausia gyvatė baigė savo ciklą ir likimo nurodytoje vietoje užkliuvo ir padvėse!.. Mirė!.. Perpuvusi siela išlėkė iš prasmirdusio kūno; tai kur nedvoks — mano galva, jis dar per mažai dvokia — galėtų labiau.

TARELKINAS (*į šalį*). Dėkui; nesitikejau! Tai bent palydų žodis! Aha! Palaukš; aš irgi pasakysiu.

VARAVINAS. Dabar viskas gatava — kam reikia, įsakyta — pasamdyta ir suderėta: sunkinis vežikas, vežėčios, duobė... Dviejų sieksnių gylio duobę liepia iškasti — įgrūsiu ten jį, šėtoną (*parodo*), — ir kaip į vandenį!!

TARELKINAS. Kaip į vandenį? Kažin? Pažiūrėsim. (*Improvizuoja*)

Generolas įstabus
Mane grūda į kapus,
Nenutuokia tik žmogus,
Koks žavus finalas bus.

VARAVINAS (*šaukia*). Ei, tu — kur tu ten! Tu, moteriške! ..

XI scena

Varavinas, ateina Mavruša, už pertvaros Tarelkinas

VARAVINAS. Eik šen, kvaiša.

MAVRUŠA (*prieina*). Klausau, pons.

VARAVINAS. Ar tu žinai, kas aš?

MAVRUŠA. Nežinau, pons.

VARAVINAS. Aš generolas.

MAVRUŠA. Klausau, jūsų malonybe.

VARAVINAS. Ar tu žinai, kas yra generolas?

MAVRUŠA. Nežinau, jūsų malonybe.

VARAVINAS. Generolas — tai reiškia, kad aš tave galiu paimti ir piestoje sukrušti.

MAVRUŠA (*atsiklaupusi*). Pasigailėkite, jūsų šviesybe.

VARAVINAS. Rodyk tučtuojau, kur jo popieriai.

MAVRUŠA. Prašom, prašom, jūsų šviesybe, — viską, ko reikia, — viską parodysiu.

A b u išeina

XII scena

Tarelkinas, išeidamas iš už pertvaros

TARELKINAS. Ieškok, ieškok; bent pasimankštinsi, ieškok, — cha cha cha! (*Vaikštinėja po kambarį ir trina rankas*)

Mano lobis su manimil (*Tapšnoja sau per krūtinę*) Nei vandenų paskęs, nei ugnį sudegė. (*Prieina prie durų*)

Tyla

(*Išiklauso*) Tss... eina. (*Nueina už pertvaros*)

XIII scena

Įeina Varavinas ir Mavruša

VARAVINAS. Nieko — nieko nėra!.. Negalimas daiktas. Juk žinau, tikrai žinau, kad jis, ne kas kitas pavogė tuos mano popierius!.. Net sykį jis man kažkaip keistai ir įžūliai užsiminė apie tokį dalyką. Gal, sako, jie pravers būsimam butui pašildyti — a! Tai buvo toks sukčius, kuriam maža gyvam kaulelius išnarstyti.

XIV scena

Varavinas, greitų žingsnių įeina Raspliujevas, pasakui jį Šatala ir Kačiala, tie du apsistoja prie durų

RASPLIUJEVAS. Turiu garbę prisistatyti jūsų prakilnybei — ką įsakysite?

VARAVINAS. Kas jūs?

RASPLIUJEVAS. Kvartalo prievaizdo pareigas einantis Ivanas Raspliujevas.

VARAVINAS. Kodėl nesiimate priemonių apsaugoti velionio turtui?

RASPLIUJEVAS. Visų priemonių imtasi.

VARAVINAS. Kokių?

RASPLIUJEVAS. Kieme pastatytas sargybinis; du policininkai, du patikėtiniai — ir aš pats čia veikliausiai nusiteikęs... Viskas savo vietoj — teikėtės nesijaudinti.

VARAVINAS. Žiūrėkite — atsakysite pats.

RASPLIUJEVAS. Imtasi griežčiausių priemonių! Teikėtės pažvelgti — štai ten (*rodo į duris*) vienas patikėtinis tik spėjo ranką į velionio turtą ištiesti — tai jam taip kuoktelėjau, kad

jis ir dabar dar pakėlęs leteną tebevaikšto. Teikitės pažiūrėti (*Rodo į duris*)

VARAVINAS. O tarnaitė skundžiasi, kad turtą išgrobstė,— sako, dingo velionio popieriai.

RASPLIUJEVAS. Ji meluoja — leiskite pakvosti.

VARAVINAS. Kvosk.

RASPLIUJEVAS (*Mavrušai*). Kokie popieriai dingę? Koks turtas išgrobstytas — sakyk.

MAVRUŠA. Popieriai, mielasis, popieriai; tie, ką jo malonybė — rašo — tie patys.

Varavinas susimąstęs nueina į šalį

RASPLIUJEVAS. Eikš čia! (*Nuveda Mavrušą į kitą scenos pusę ir pakiša kumštį po pat jos nosimi*) Kiek dantų dar turi — sakyk, tu iškaršėle,— aš visus ištratinsiu.

MAVRUŠA (*garsiai*). Nežinau, mielasis, nežinau, taip sau pasakiau — aš nieko nei mačiau, nei girdėjau.

RASPLIUJEVAS (*Varavinui*). Teikitės žinoti, jūsų prakilnybe. Nieko, sako, nei mačiau, nei girdėjau. Pažįstu šitą veislę. Meluotų per akis; o jeigu iš pat karto gerai trinktelėji, tai kaipmat kita gaida gieda.

VARAVINAS (*galvoja*). Keista... na, darykit, kaip jums liepta; išneškite kūną — tik greičiau — ko jį čia ilgai laikyti.

RASPLIUJEVAS. Bemat išnešim, jūsų prakilnybe. (*Policininkams*) Ei, policininkai, griebtel!

Šatala, Kačiàla, paskui juos ir Raspliujevas — greitai išeina

XV scena

Varavinas, paskui Tarelkinas

VARAVINAS (*susimąstęs*). Ir kurgi jis galėjo juos nukišti? Galva neišneša,— visko gali būti,— viską įtarinėju. Bijau tik vieno dalyko: jeigu jis juos paėmė ir nusiuntė registruotu laišku jo prakilnybei ministruui... hm...

TARELKINAS (*ateina iš už pertvaros ir kalba ne savo balsu*). Dejuoti teikiatės, jūsų prakilnybe, tamo netekote, nuostolį pajutote.

VARAVINAS. Ta-a-ip, draugo, bendradarbio netekau — jūs jį pažinojote?

TARELKINAS. Pažinojau,— kaimynai buvom. Kažko ieškoti teikiatės?

VARAVINAS. Taigi. Niekniekių šiokių tokių.

TARELKINAS. Žinoma. Gyvenime viskas praverčia. Ir ką, radote?

VARAVINAS. Ne, neradau.

TARELKINAS. Gaila, gaila. Pasitaiko. Regis, daiktas čia pat, bet jis toli, o kitas toli, bet jis čia pat. (*Tapšnoja sau per krūtinę. Į šalį*) O ką, krokodile?! Ir ant mano bambos kermošius...

VARAVINAS. Ką jūs pasakėt?

TARELKINAS. Sakau, jūsų prakilnybe, būna taip: akys mato, tik dantys neima, o kartais ir taip: dantys imtų, bet akys nemato.

Sūrmulys. Šatala ir Kačiala scenos gilumoje neša karstą

Ach, štai jau ir išneša. Leiskite, jūsų prakilnybe, senam pažįstamam paskutinį atsisveikinimo žodį tarti.

VARAVINAS. Teikitės.

TARELKINAS (*iškilmingai*). Tvarkos organai — sustokite.

Policininkai sustoja

Maloningieji ponai. Jūsų prakilnybe! Štai nebėra Tarelkino! Nebyli kapo pragarmė atvėrė juodus nasrus ir Tarelkinas dingo juose!.. Jis dingo, išnyko, išgaravo — jo nebėr. O kas mūsų akivaizdoje? Tuščias grabas, ir tiek... Didžioji mįslė, slaptingiausias įvykis. Į jus kreipiuosi, į jus, šio pasaulio išmintinguosius,— nematomų pasaulių atradėjus ir nesuskaitomų žvaigždžių buhalterius, pasakykite mums, kur Tarelkinas... hm... (*Pakeldamas pirštą*) Va tas ir yra!..

Taigi, gerbiamieji lankytojai, pagedėkime sieloje Tarelkino! Nebėra uolaus veikėjo — nebėra priešakinio pulko vado. Vi-

sada ir visur Tarelkinas buvo priešakyje. Vos tik, būdavo, jis išgirs permainų šurmulių ar patobulinimų lūžtvės triukšmą, jau ir šaukia: pirmyn!! Kai buvo nešama vėliava, Tarelkinas visuomet ėjo pirma vėliavos; kai buvo paskelbtas progresas, jis ėmė ir atsistojo pirma progreso — ir Tarelkinas atsidūrė priešaky, o progresas už jo! Kai prasidėjo moterų emancipacija, Tarelkinas verkė, kad jis ne moteris, kad negali publikos aki-vaizdoje nusimauti krinolinų ir jai parodyti... kaip reikia emancipuotis. Kai buvo paskelbtas humaniškumas, Tarelkinas iš karto taip užsidegė, jog nustojo valgyti viščiukus, kaip silpnesniusius ir, taip sakant, mažesniusius brolius, ir ėmė valgyti kalakutus, žąsis, kaip didesniusius. Nebėra Tarelkino, ir patiems šilčiausiems pritrūko šilumos; priešakiniai paliko be priešakio, o užpakaliniai gavo užpakalį! Nebėra Tarelkino, ir šalčiau pasidarė pasaulyje, nebežino ką veikti progresas, niekam nebereikia humaniškumo...

Bet paklausite, o kuo žmonės jam atlygino už tokį uolumą?.. Atsakymas,— ne, ne atsakymas, pasakyčiau: ironija mūsų aki-vaizdoje! Pigus grabas, vežikas, prastos vežėčios ir skatiko vertas kapas... Bet — pažvelkite, prie šio menko grabo stovi aukštas pareigūnas (*parodo į Varaviną*) — jis šio pasaulio galybė — jo strėnos apjuostos galia. Tai ką mums sako jo dalyvavimas? Nejau veidmainystė, ar suktybė, ar kokie savanau-diški tikslai atvedė jį čia ir pastatė tarp mūsų prie šito grabo? O ne! Savo dalyvavimu jis pagerbia laipsniuotą elgetystę, ordinuotą niekybę, munduruotą tarną — tarną, kuris net į kapą nusineša asmeniškus, slapčiausius ir intymiausius jo prakilnybės...

VARAVINAS (*netverdamas vietoje*). Ką, ką?!!

TARELKINAS (*kalba toliau*). Atodūsius ir ašaras... (*Varavinui*) Aš apie jūsų ašaras kalbu, jūsų prakilnybe.

Varavinas linktelį ir lėtai išeina

Taigi pagerbkime šį tuščią, bet reikšmingą grabą šilta ašara ir pasakykime: tebūne tau ramybė, sąžiningas akmenuoto civilinės veiklos lauko darbininke. (*Nusilenkia ir nueina į avan-sceną*)

RASPLIUJEVAS (*policininkams*). Neškite.

Grabą išneša. Paskui jį išeina valdininkai

Raspliujevas ir Tarelkinas

RASPLIUJEVAS (*užsidėjęs trikampę skrybėlę*). Va taigi — teisingai, mano pone, jūs pasakėte: siela nemirtinga.

TARELKINAS (*pakillai; palma jį už rankos*). Ar ne tiesa! Nemirtinga, tai yra mirusieji nemiršta.

RASPLIUJEVAS. Taip, taip! Nemirštai! (*Pagalvojęs*) Ta kaip čia dabar — nemiršta??!

TARELKINAS (*tvirtai*). Gyvena... tik, žinote, tenai (*rodydamas*) — toli!!

RASPLIUJEVAS. Toli!! Na taip. Sakykite, kokį jis laipsn turėjo.

TARELKINAS. Laipsnį? Aukštą. Kolegijos tarėjas. Na, žinote, Varavinui jis visus reikalus tvarkydavo.

RASPLIUJEVAS. Mat kaip! Tai ko laidotuvės, gali sakyti tokios skurdžios... Kad net... ir užkasti nėra ko. Tą ir mūsų tikėjimas paprastai rekomenduoja.

TARELKINAS. Ką jau padarysi — dorai gyveno, — nieko ne užgyveno.

RASPLIUJEVAS (*karštai*). Taigi! Suprantu... Žinote, ką a jums pasakysiu: dorybės pasaulyje neatlyginamos.

TARELKINAS. Žinia, kad taip! Neatlyginamos! Kas gi ją atlygins? Žmonės? Jūs juos pažįstate?

RASPLIUJEVAS. Pažįstu.

TARELKINAS. O kokios jų širdys, žinote?

RASPLIUJEVAS. Žinau. Kaip vilkų!

TARELKINAS. Taigi, kaip vilkų. (*Ima Raspliujevą už rankos*) Tai ir jums, vadinasi, teko nukentėti?

RASPLIUJEVAS (*mirkтели žiūrovams*). Oi teko. O jums?

TARELKINAS. Kaip žirniui prie kelio!

RASPLIUJEVAS. Argi? Juk civilinėje tarnyboje, tai... žinote... to nebūna — ypač kas laipsnį turi.

TARELKINAS. Ne — turint laipsnį, skaudžiau kliūva!

RASPLIUJEVAS (*nustebęs*). Skaudžiau??! Bet juk ne vieša o tik tarp savųjų?

TARELKINAS. Na, suprantama: žino vienas dievas, ir aš!.

RASPLIUJEVAS (*susipurtas*). Tfu!! — Tai papasakotumėt. Kaip? Dėl ko? Man įdomu.

TARELKINAS. E, būta ko: aš manau, po laidotuvių užkąsti neatsisakysite.

RASPLIUJEVAS. Prisipažinsiu — su didžiausiu malonumu. Tokia jau šuniška mūsų tarnyba; sielą tik tuo ir paguodi žmogus, kad užkandi kiek tinkamas ir su mokytu žmogum pažodeliauji.

TARELKINAS. Tai gal malonėsit po ceremonijos kartu su manim užkąsti?

RASPLIUJEVAS. Tokia čia ir ceremonija! Vežėčiomis nuboginti ir duobę užversti. Šitai, gerbiamas pone, ir mano vyrai padarys; aš tik suvaikščiosiu vienam kiemsargiui dantų parretinti, o paskui — bemat pas jus. (*Išėina*)

XVII scena

Tarelkinas, vienas

TARELKINAS. Apvaizda! Dėkui tau. Kaip viskas gerai ir laimingai susiklostė. Dabar svarbu viena: sveikas protas. Velnio iš čia! Rytoj atsakau butą ir — į kelionę! Į užkampį! Į Maskvą! Ten ir prisiglausiu — kol viskas galutinai aprims ir aptils... Reikia ruoštis! (*Ima lagaminą*) Nieko nelaukiant!

Uždanga nusileidžia

ANTRASIS VEIKSMAS

Tas pat kambarys. Lagaminai, dėžės — viskas sukrauta; vidury kambario išdėlioti užkandžiai

I scena

Tarelkinas, vienas

TARELKINAS (*sėdi krėsle*). Taip, tik dabar aš suprantu, kas yra laimė, širdimi jaučiu, nosimi užuodžiu. Štai ji... (*Dairosi aplinkui*) Tyla, ramuma,—nepriklausomybė!! Štai laimė!..

Nėra viršininkų;—nėra kreditorių; nėra net draugų, kurie apnuodytų atokvėpio minutę. Didį darbą nudirbau. Vienu mostu nusipurčiau senas nuodėmes, subyrėjo grandinės, apmokėtos skolos, ir pati prigimtis mano mirties aktu uždėjo rezoliuciją atsisteista pilnutinai! O mano kišenėje, štai čia, prie pat širdies, atsarginis kapitalas. (*Išsiima popierius*) Paties Varavinc ranka rašyti popieriai... Kilpa, užnerta ant prakeiktos jo galvos. Metėlius, kitus bus tyku ramu,—o paskui aš jam pateiksiu—ir dar kaip pateiksiu, velniai griebtu. Jam nė į galvą neateis, kad aš gyvas. Cha cha cha!

II scena

Įeina Raspliujevas; Tarelkinas tvarko stalą

TARELKINAS. Sveiki.

RASPLIUJEVAS. Mano pagarba.

TARELKINAS. Ko jūs taip užtrukote?

RASPLIUJEVAS. Negalėjau. Reikėjo net į kapines vilktis,—patsai generolas Varavinas lydėjo. (*Deda į kampą špagą ir trikampę skrybėlę*)

TARELKINAS (*mostelėdamas į užkandžius*). Gal teiktumėtės?

RASPLIUJEVAS (*trina rankas ir prieina prie stalo*). Neatsakysiu, ponas,—neatsisakysiu.

TARELKINAS (*pastato vyno ir degtinės*). Ką dievas davė?

RASPLIUJEVAS (*gėrėdamasis užkandžiais*). Neblogai davė (*Ima duonos ir silkės. Atsidūsta*) Ech ech ech—silpna žmogaus prigimtis. (*Viską susikemša ir užgeria vynu*)

TARELKINAS. Gal sūrio teiksitės?

RASPLIUJEVAS (*žiūrėdamas į sūrį*). Mes—ir sūrio. (*Ima duonos, atsilaužia gabalą sūrio, viską susikemša ir išbaig. butelį*)

TARELKINAS (*į šalį*). Tai bent nasrail!

RASPLIUJEVAS (*kramto*). Taigi... teisingai jūs savo kaboję pasakėte, kad siela nemirtinga.

TARELKINAS (*apžiūrėdamas prieš šviesą tuščią butelį*). Nemirtinga... meldžiamasis,—nemirtinga...

RASPLIUJEVAS (*ima dar sūrio*). Ir žinote, kas iš jos pusės itin mandagu: nei jinai valgo, nei jinai geria. (*Kramto*)

TARELKINAS (*nukrausto tuščias lėkštes*). Taip, itin mandagu.

RASPLIUJEVAS (*kramto*). Na, jeigu siela dabar imtų ir valgyti prašytų, tai kas būtų... Nors pasiusk...

TARELKINAS. Tikrai kad pasiusk. (*Nori jam pripilti tau-relę*)

RASPLIUJEVAS (*pakišdamas stiklinę*). Ne, geriau į stiklinę. (*Geria*) Ech tu, uliok ir šok, dūšele mergužėle.

TARELKINAS (*atneša dar duonos*). Tai bent nasrai. Kaip į kiaurą maišą! Ir kur jam telpa šitiek?

Raspliujevas susikemša visą riekę

Dar!.. Prakiuro tau, ar ką? (*Garsiai*) Sakykite, kaip jaučiatės.

RASPLIUJEVAS. Na — pasakysiu, dar nieko nejaučiu.

TARELKINAS. Nejaugi?

RASPLIUJEVAS. Tokia prigimtis: kaip vargonai. (*Išpila stiklinę degtinės*)

TARELKINAS. Čia degtinė.

RASPLIUJEVAS. Degtinė — tai degtinė. (*Išgeria*) Man, mel-džiamasis, jokio skirtumo.

Tarelkinas žiūri į grindis

Jūs ko nors ieškote?

TARELKINAS. Aš žiūriu — ar jums dugno neišmušė — ar neina kiaurai?

RASPLIUJEVAS (*sukrusdamas ant kėdės*). Ne, pone!.. Dug-nas stiprus,— nepramuš.— Girdėjote, Paganinis turėjo gerą ins-trumentą?!

TARELKINAS. Girdėjau.

RASPLIUJEVAS. O mano dar geresnis.

TARELKINAS. Tikiu.

RASPLIUJEVAS. Apie šitą instrumentą aš jums, meldžia-masis, papasakosiu tokią istoriją: imu ir užeinu kartą į trak-tierių; paprasčiau riestainio, arbatos; tai kad užgros mano inst-rumentas; ir tokią melodiją — kad oi! oi! — ar girdi? darbo reikia. Ką darysi: atnešk, sakau, kumpio porciją, ikrų porciją, degtinės pagal preporciją; taip ir numarinsiu tą kirminą.—

Suvalgiau. Įsivaizduokite, maloningas pone, nepasiduoda ki-
minas!

TARELKINAS. Na na...

RASPLIUJEVAS. Palaukš, manau sau; paėmiau dar geroką
duonos, paprašiau sūrio, išgėriau chereso; o tas mano pone
dar pikčiau valgyti prašo. Tai velniava, manau, ką su juo d-
ryti? Duok, sakau, blynų! Sutašiau vieną dešimtį, tai pavy-
mui — kitą dešimtį, o rodos, nuo to tik dantys užkaišo,— pa-
kui trečią! Nepasiduoda — nors pasiusk?

TARELKINAS. Nuostabu!!

RASPLIUJEVAS. Matau, blogi reikalai — nuo to trupuči-
pati mano pragarmė atsivėrė; tada liepiau, gerbiamasis, pateik-
ti mūsiškai, rusiškai: ruginės duonos kepalą, tris silkes suli-
pliuska didumo ir giros ašotį — persižegnojau — pasigardžiu-
vau — ir suvalgiau; na, lyg ir apmalšo. Va man čional *(tap-
noja sau per pilvą)* ugnis neužgesinama ir kirminas nepasot-
namas.

III scena

Tie patys; ateina Liudmila Spiridonovna

LIUDMILA. Sakykite, meldžiamieji,— ar Sila Siličius Kop-
lovas čia gyvena?

RASPLIUJEVAS *(valgo)*. Čia, blezdingėle, čia.

TARELKINAS. Ko sveikai reikia?

LIUDMILA. Tai kurgi man jį rasti?

TARELKINAS. Ogi jis — tai aš.

LIUDMILA. Tai kam sakė, kad jūs numirėte?

TARELKINAS. Ne,— kvailos išdaigos.

LIUDMILA. Aha! Dideliai džiaugiuosi. Nes kurgi man ge-
velę bepriglausti. O kaip Liudmilušką, atsimenate, a?

TARELKINAS. Kokią Liudmilušką?

LIUDMILA. Liudmilą Spiridonovną; koks suvedžiotojas!

Raspliujevas ir Tarelkinas juokiasi

TARELKINAS *(gudrauja, lyg stengdamasis prisiminti)*. Ar
lija... Rozalija... buvo, rodos, viena Kapalija... o Liudmil-
ne — Liudmilos nepamenu. Ar ji iš baletų, ar iš mokyklos

LIUDMILA. Iš skalbyklos.

TARELKINAS (*su panieka*). Iš skalbyklos?!! Ne, skalbykloje aš nieko nepažįstu.

LIUDMILA. Na, o širdis ar nieko jums nesako?

TARELKINAS. Tai kad ne; nesako.

LIUDMILA. Tai čia aš.

TARELKINAS. Nejaugil! Še tau! Tikra baisenybė! Ne, vėliai tavęs nematę — su tokiomis moterimis aš neturiu sąlyčio.

LIUDMILA. Na, na! Štai kaip! Sąlyčio neturi? O vaikų pamatyti nenorėtum?

TARELKINAS. Kokių vaikų? Ką tu? Aš jokių vaikų neturėjau.

LIUDMILA (*Raspliujevui*). Va koks jis, jūsų kilnybe: vaikų pritašys, o paskui — nė pažinti tavęs nenori. (*Atverdama duris*) Ei, vaikai, čionai!

Įbėga du vaikiščiai

*TARELKINAS. Čia dabar? Dieve mano!..

LIUDMILA. Na, vaikučiai, va jūsų tėtukas... Ką, ar patinka — a? Nepeikit — koks yra, toks — eikit pas jį.

Vaikiščiai puola prie Tarelkino, tasai nuo jų ginasi

TARELKINAS. Šalin, šalin, velniūkščiai, šalin!! (*Beviliškai*) Kaip, visą gyvenimą!! Su skalbėja?!! Ne! Niekados.

LIUDMILA (*puola prie jo ir meilinas*). Tiek jau to, Siličia, — gal susitaukykime, juk ne pirmas kartas. Ach! Siličia! Siličia! Drauguži! na ir pasenai... oi kaip pasenai. Net pažinti sunku; plikas kaip kulnas. Iš tiesų tam Pitery taip drėgna (*numojusi ranką*), iš kur tu čia būsi riebus ar bent gražiai sotus. Žinai, Siličia, kai tik tave pamatau, man du sykius viskas persimaino: vieną nuo mano liepsningo karščio, kitą nuo tavo žiaurais šalčio. (*Glaudosi*) Siličia, drauguži.

TARELKINAS. Eik šalin, šlykštyne, eik lauk! Aš tavęs nepažįstu, — lauk! Ir tuos benkartus pasiimk! — arba pro langą išmesiu.

LIUDMILA (*Raspliujevui*). Girdėjot, meldžiamasis, girdėjot? Būsit liudininkas! Matot, kaip savo veislę jis šalin varo. Aš jums, jūsų kilnybe, prašymą paduosiu, kad sutramdytumėte jį, žvėrį.

RASPLIUJEVAS. Ateik į nuovadą. Ten ir paduok virši ninkui.

LIUDMILA. Na, tai likit sveikas, jūsų kilnybe. *(Ima vakus)* Einu ir paduosiu... *(Išėina)*

IV scena

Raspliujevas, Tarelkinas, persirengęs Varavinas jis su panešiota kariška miline, su peruku, tankiais ūsais, tamaisiais akiniais; griežtas, kariškas tonas; šlubuoja ir pasiramėčiuoja ramentu; kreditorių pulkas

Šurmulys, balsai; beldžia į duris

TARELKINAS. Kas ten? Ei, kas?

Triukšmingai įeina kreditoriai, su jais ir Varavina

Ko jums reikia?

PIRMAS KREDITORIUS. Malonėkite pasakyti, kur yra Kandidas Tarelkinas.

ANTRAS KREDITORIUS. Kur kolegijos tarėjas Tarelkinas VARAVINAS *(ne savo balsu)*. Kur tasai sukčius Tarelkinas? *(Kaukši ramentu)*

TARELKINAS *(į šalį)*. E... e... e... Tai mano kreditoriai. Kokie snukiai... *(Garsiai)* Jis mirė, balandėliai, mirė.

PIRMAS KREDITORIUS. Ech, galvažudys,— jis tyčia numirė

ANTRAS KREDITORIUS. Aš nesutinku, aš reikalauju.

VARAVINAS. Papjovė. Be peilio, kinžalu nusmeigė.

TREČIAS KREDITORIUS *(inkšdamas)*. Tai va!.. Kurgi mūsų įstatymai? Juk tai apiplėšimas!!

KETVIRTAS KREDITORIUS *(visas kretėdamas)*. T-tai.. ne... gar... bin... ga!!!

PIRMAS KREDITORIUS *(šaukia)*. O aš jum sakau, kad i pragaro dugne jį surasiu!..

ANTRAS KREDITORIUS *(šaukia)*. Ką čia nesąmonės kalbate. Kokiam pragare?.. Kas ten jį po pragarą vaikysis.

PIRMAS KREDITORIUS. O kas man uždraus ieškoti savo turto ten, kur aš noriu.

ANTRAS KREDITORIUS. Ir ieškokite sau sveikas; nusipjaut man ant jūsų turto.

PIRMAS KREDITORIUS. O man ant jūsų nusispjaut. (*Nusispjauna ir patrina koją*) Matot!..

PIRMAS IR ANTRAS KREDITORIAI (*karščiuojasi, abu karstu*). Kaip! kam! aš... aš!..

VARAVINAS (*perskirla juodu*). Liaukitės, ponai. Jūs ne taip. Duokš mums (*kaukši ramentu*) jo turtą!

KREDITORIAI (*šaukia*). Taip, taip! Duokš mums jo turtą!

TARELKINAS (*užsiimdamas ausis*). Viską, viską paėmė policija.

PIRMAS KREDITORIUS. Vadinas, ir turtas dingo? Tai — tai katastrofa!!

TREČIAS KREDITORIUS (*į žiūrovus*). Tai va, aš ir klausiu: kur mūsų įstatymai?

KETVIRTAS KREDITORIUS (*taip pat kaip pirma*). Ttt-ai... ne... gar... bin... ga!!

ANTRAS KREDITORIUS. Na, eime į policiją,— visas išsi-
gelbėjimas policija.

VISI KREDITORIAI (*šaukia*). Į policiją! Į policiją!

TARELKINAS (*juos palydėdamas*). Į policiją! Į policiją!

RASPLIUJEVAS (*pakyla nuo stalo ir išeina į avansceną*). Ir gerai, kad į policiją! Visas išsigelbėjimas policija!..

KETVIRTAS KREDITORIUS (*truputį pastoviniavęs*). Ttaii... ne... ggar... bin... ga!! (*Staiga pasisuka ir išeina*)

Tarelkinas išlydi kreditorius, paskui uždaro duris

V scena

Raspliujevas ir Tarelkinas

RASPLIUJEVAS. Na na. Prisilėbavo tasai Tarelkinas — kad jį žemelė... Tai bus gražumėlio, kai tie kreditoriai nuovadoje susirems. Dieve mano! Kitąsyk būna taip: jų visa gauja, o turtelio — vos už skatiką; tai visi kad susikibs į kokį niekniekį, kad ims tąsyti (*gestikuliuoja*)... O tasai Tarelkinas, matyti, velnio nešta ir pakratyta persona buvo. Mokėjo ir pagyventi, mokėjo laiku ir paskutinį vėją iškvėpti... Kur jis dabar dingtų? Padai sviltų! Ir iš tarnybos išgrūstų — ir kelnes numautų — ir belangėjį pasėdėti gautų.— O dabar kas jam: dėkui die-

vui, guli sau pilvuką išvertęs ir letenėles sudėjęs. Viskas ramu — visi patenkinti. . . Dabar net pats jo prakilnybė generola Varavinas į kapus nuvyko — kiek garbės: toks didelis ponas o teikėsi tavo niekingą kūną į kapelius palydėti; o kas ta kūnas? Mėšlas, žarnų maišas. Turto klausinėjo; iš laidotuvių tiesiai su manim į nuovadą, viską ligi paskutinio siūliuko apžiūrėti teikėsi.

TARELKINAS. Ko nors ieškojo?

RASPLIUJEVAS. Oi ne. Aš, manau, šiaip prisiminimo dėlei. Dideli ponai mėgsta taip.

TARELKINAS *(su ironija)*. Vadinas, širdį itin jautrią tur

RASPLIUJEVAS. Reikia manyti.

VI scena

Raspliujevas, Tarelkinas, Varavinas

VARAVINAS *(įeina persirengęs, į šalį)*. Tenai nieko nėra vadinas, popieriai čia! *(Apžiūrėdamas kambarį)* Tiktai čia.

RASPLIUJEVAS. Pone gerbiamas, ko jums?

VARAVINAS. Pasakykite: nejaugi Tarelkinas tikrai mirė

TARELKINAS *(skėstelėjęs rankas)*. Numirė.

VARAVINAS. Numirė? — numirė?! — bet, pasakykite, kaip gi tai?

TARELKINAS. Gamtos dėsnių ir dievų valia.

VARAVINAS *(palingavęs galvą)*. Ai ai ai ai! . .

TARELKINAS *(įsižiūrėdamas į jį)*. Argi jūs velionį — amžną jam atilsį — pažinojote?

VARAVINAS. O kaip, pažinojau. Geras kiaulė buvo.

RASPLIUJEVAS. Išėitų, kad jį artimai pažinojote?

VARAVINAS. O kaipgi, bičiuliai buvome.

TARELKINAS *(nustebęs, į šalį)*. Bičiuliai??! Kas jis pėpaukštis?! Kaip gyvas nesu matęs.

Tarelkinas ir Varavinas apžiūrinėja vienas kitą

(Į šalį) Jis turbūt apgavikas koks nors?

VARAVINAS *(į šalį)*. Snukis kaip tikro sukčiaus.

TARELKINAS *(Varavinui)*. Bet, maloningas pone, sakytai apie mirusius taip kalbėti negalima.

VARAVINAS. Tai kaipgi vadinti kiaulę?

TARELKINAS. Kaip tai suprasti?

VARAVINAS. Ogi va kaip: jeigu pas jus kur nors — tvarte arba rūsy — nustips kiaulė, šiaip sau, nedidelė ir nepeniukšlė,— bet vis tiek kiaulė, tai juk nepasakysite, kad, girdi, mano tvarte žmogus paskutinį kvapą išleido.

RASPLIUJEVAS (*kvatoja*). Neblogai užvažiavo.

VARAVINAS. Taigi, įsivaizduokite, ponas nuovados leitenante, tasai niekšas Tarel...

TARELKINAS. Na jau, na, prašyčiau liautis.

VARAVINAS. Ką-ąąą? Ką liautis? Aš įžeistas, įskaudintas ligi pat sielos gelmių, o jūs man neleidžiate nė kiek širdies atgautil... Ir kas toks pats būsite — jeigu taip, leiskite paklausti?— a?

TARELKINAS. Kas aš? (*rodydamas į Raspliujevą*) Jo paklauskite —

Raspliujevas linkteli

o kas jūs?

VARAVINAS. Aš velionio kreditorius.

TARELKINAS. Tai kad tokio kreditoriaus jis niekuomet neturėjo!..

VARAVINAS. Kaip jūs, meldžiamasis, drįstate? Aš — aš kapitonas — kapitonas Polutatarinovas, aš — matote? (*rodo šluokį*) Kaukazo didvyris,— Šamilį mušiau⁴.

TARELKINAS (*karščiuojasi*). O aš vis tiek sakau...

RASPLIUJEVAS. Ššš — ponai! ramiau... (*Varavinui*) Toliau.

VARAVINAS. Tad štai, įsivaizduokite, maloningas pone, tas šunsnukis tikriausiai nujausdamas, kad greit mirs, prisiškolino iš pažįstamų pinigų, daiktų,— ko tiktai galėjo,— o iš manęs kuo niekšingiausiai išviliojo laikrodį, ir dar kokį laikrodį — nepatikėsite — bregetą⁵.

TARELKINAS (*į šalį*). Tai nenaudėlis, meluoja, lyg tikrai būčiau miręs.

VARAVINAS. Paėmė jis tą mano laikrodį ir sako: į teatrą, brolau, važiuoju; grandinėlę turiu, o laikrodžio neturiu; paskolink,— aš jam kaip draugui — patikėkite, kaip draugui...

TARELKINAS (*į šalį, sugniaužęs kumščius*). Koks apmaudas! Žinai, kad meluoja, o negali pasakyti — tu meluoji!.. (*Ironiškai*) Tai sakot, ėmėt ir paskolint?

VARAVINAS. Taip, ėmiau ir paskolinau. Ir ką jis, šunsnukis ir kalės vaikas, padarė? Laikrodį paėmė; pats numirė; o aš — kaip žuvis ant smėlio! Todėl ir esu jo kreditorius dviejų šimtų rublių sumai. Bet kur tas laikrodys dabar? (*Apžiūrinėja kambarį*) Policijoje jo nėra; reikia manyti, kad čia,— tik-tai čia. Todėl ir leiskite man visas pakampes išgriozti;— gal nukišo jį vien iš noro padaryti kiaulystę kokion skylėn, gal kur padėjo, galvažudys, tarp knygų, popierių, dokumentų. Visko gali būti! (*Vaikšto po kambarį ir apžiūrinėja*) Visko gali būti!!!

RASPLIUJEVAS. Tokia ir mano taisyklė: viskuo tikėk, nes visko gali būti! (*Rodydamas į duris*) Ten dar yra kokio šlamšto — pažiūrėkite...

VARAVINAS. Prašom viską, kas jo likę, paimti griežčiau-sion apsaugon.

RASPLIUJEVAS. Kad nėra reikalo.

VARAVINAS. Kaip tai?

RASPLIUJEVAS. Iš to gero net kapeikomis rublio nesų-rinksi.

VARAVINAS (*įsitarščiaęs*). Na va! Ir visai nenuostabu! Patikėkite, tokios jau prigimties sukčius buvo! Patikėkite, jis tik ir taikėsi pasiskolinti, o paskui neatiduoti, suprantama, jaus-damas, kad reikės mirti. Gailestingiausias viešpatie! Jeigu tas gyvatė dabar man į gniaužtus pakliūtų, aš jam kailį nuner-čiau!

TARELKINAS (*pasipiktinęs*). Pone, meldžiamasis!

VARAVINAS (*Raspliujevui*). Patikėkite, taurus žmogau, kad už tokius darbus jam ne vienas ir į snukį spjovė.

TARELKINAS (*netekdamas kantrybės*). Juk tai nepaken-čiama!

VARAVINAS. O jis pakentė.

TARELKINAS. Jūs galų gale įžeidžiate mano doros jausmą.

VARAVINAS. Ką-ąą? Doros jausmą?! Pirmąkart girdžiu to-kį antpilą! Kokių uogų? Koks tai delikatesas? Doros jausmas. Ne, tasai šunsnukis visus jausmus žmogui užgaudavo.

TARELKINAS. Kuriuos gi jausmus užgaudavo velionis?

VARAVINAS. Visus, sakau jums, visus! Regėjimą, nes jo snukis buvo šlykštus. Klausą, nes jo balsas plerpė kaip iš-

gverusi balalaika. Lytėjimą, nes jo oda ligi pat pirštų galiukų buvo aptekusi gličiu, dvokiu prakaitu! Uoslę, nes nuo jo dvokė pašvinkusia mėsa.

TARELKINAS. Meluojate, meldžiamasis, jis niekados nedvokė.

VARAVINAS. Dvokė, gerbiamasis, dvokė.

TARELKINAS (*pabėgėjęs į šalį*). Tai šėtonas!! Ir iš kur toks išdygo.

VARAVINAS (*Raspliujevui*). Tai matote, taurus žmogau,— visus jausmus! Visus iki vieno! Ir tas banditas vienus landumu, kitus jėga...

RASPLIUJEVAS (*pertraukdamas*). Palaukit!! Suktas reikalas! Tuos požymius, kuriuos jūs taip ryškiai apsakėte, tikrai turi Sila Kopylovas.

VARAVINAS. Kaip tai? Doras žmogus, ką jūs kalbate?

TARELKINAS. Kaip tai aš?.. Kaip jūs drįstate? Kokiu pagrindu? Kokia teise?..

RASPLIUJEVAS (*oriai*). Atsiprašau, atsiprašau. Jūs čia man negražbyliaukite — gerklės nelaidykite! _

VARAVINAS. Che che che! Būkit malonus, geradary, būkit malonus. Mes patikrinsim. Turiu tokią nuojautą, kad savo popierius, tai yra laikrodį, surasiu — tikrai surasiu.

RASPLIUJEVAS (*įsiremia rankas į šonus ir atsistoja priešais Tarelkina*). Pirmiausia — veidas. (*Varavinui*) Na, kaip?— Mano galva, veidas, galima sakyti, nemalonus.

VARAVINAS. Hm! — veidas? Sakykite, kad tai snukis, kad tai knyslė — tačiau veidu — veidu nevadinkite — jūs mane papiktinate!

RASPLIUJEVAS (*ta pačia poza*). Beveik, beveik.

TARELKINAS. Na ir kas, kad išorė nepatraukli. Tai ne įrodymas.

VARAVINAS. O balsas — girdite, koks balsas?

RASPLIUJEVAS. Išgverusi balalaika — taip! taip!!

VARAVINAS. Taip,— tikrai taip!

RASPLIUJEVAS (*ta pačia poza*). Jūs jį kaip Rafaelis nupaišėte.

VARAVINAS (*spaudžia Raspliujevui ranką*). Dėkui.

TARELKINAS (*stengiasi kalbėti bosu*). Palaukit, ponai, palaukit,— kam taip skubiai sprendžiate.

VARAVINAS (*paėmęs jį už rankos*). Rankos prakaltuotos ir gličios.

RASPLIUJEVAS (*pakiliai*). Kvapas?

Abu prieina ir uosto Tarelkiną

VARAVINAS, RASPLIUJEVAS. Kuo atsiduoda?

RASPLIUJEVAS. Kažkoks bizalas.

VARAVINAS. Aha. Beveik tas pat.

RASPLIUJEVAS. Kone tie patys požymiai. Suktas reikalas.

TARELKINAS (*įsitarščiajęs*). Bet, maloningas pone, gal teiktumėtės imti domėn esmingesnes žymes. (*Varavinui*) Ką jūs čia dabar — oru ir kvapu pradėjote įrodinėti! (*Raspliujevui*) Velionis Tarelkinas turėjo gražius plaukus ir puikiausius dantis; o aš — matote, ir be plaukų (*parodo visiškai pliką galvą*), ir be dantų (*prasižioja*) a... a... a... a...

RASPLIUJEVAS. Kas teisybė — tai teisybė!.. Vyriškai, Si-la Siličiau, sukirtai mus. (*Varavinui*) Tai ką, maloningasai pone? Gal eisime namo?

VARAVINAS. Ne,— aš einu toliau ir sakau: duokite jam plaukus ir duokite jam dantis... ir tada...

RASPLIUJEVAS. Ė... ė... Nusišnekėjote, kapitone. Kas ne, tai ne. Griežtai uždrausta — griežtai draudžiu!.. Plaukai ir dantys pase įrašyti, jų, bro lau, basliu neišmuši,— ir Antiochas Elpidiforyčius taip sako: net pats caras jų negali duoti — juos, sako, duoda gamta... Tai va...

TARELKINAS (*ima jį už rankų*). Puikiai pasakyta!..

Vienas kitam lenkiasi ir spaudžia rankas

Daugiau pasakysiu: juos duoda dievas!..

RASPLIUJEVAS (*energingai*). Oho-ho (*pakelia pirštą*) — aukštai lubos!

VARAVINAS (*kiek priblokštas*). Ką gi... Galbūt; galbūt. Bet imkim ir (*ieško*) pamėginkim — gal viešpats dievas ir padės... iš tikrųjų... (*Ištraukia komodos stalčių*)

TARELKINAS (*pribėgdamas*). Kaip jūs, meldžiamasis, drįs-tate čia raustis?

VARAVINAS. Ėhė-hė! (*Ištraukia iš komodos peruką ir dantis*) O čia kas?

RASPLIUJEVAS (*nustebęs žiūri*). Perukas ir dantys!

TARELKINAS (*puldamas prie jo*). Kaip jūs drįs-tate...

VARAVINAS (*išsisukinėdamas*). Ar ne tie patys, kur pase užrašyti. Cha cha cha...

RASPLIUJEVAS. Cha cha cha... Nieko sau kazusas... Ką mums daryti?

VARAVINAS. Ką daryti — ogi paimti ir užmaukšlinti.

RASPLIUJEVAS. Ech suktas dalykas — aš sutinku!..

VARAVINAS. Teikitės, geradary. (*Pastato kėdę*) Būkit malonus.

TARELKINAS. Ką čia niekus prasimanot — kam tie kvaili pokštai — aš nenoriu...

RASPLIUJEVAS. Na, mes palaikysim. (*Ima Tarelkiną ir jėga pasodina ant kėdės*) Va taip! (*Varavinui, laikydamas Tarelkiną ant kėdės*) Duokit, pone, rankšluostį.

VARAVINAS. Šekit, meldžiamasis, šekit. (*Paduoda jam rankšluostį*)

RASPLIUJEVAS (*užlaužia Tarelkinui rankas už kėdės atlošo*). Mes palaikysim, palaikysim.

TARELKINAS. Oi, oi, oi, atsargiau!

VARAVINAS (*užmauna ir patalso peruką*). O kaip mes jam dantis įstatysim?

RASPLIUJEVAS. Menkniekis. Jūs jam burnytę pirštuku pražiokite — pats matėte — įkąst neturi kuo.

VARAVINAS (*veikia*). Taigi, geradary, neturi.

RASPLIUJEVAS. Bet kai įstatysite, būkite atsargus — gali įkąsti.

Tarelkinas kažką neaiškiai murma, kai Varavinas įstatinėja jam dantis

VARAVINAS (*žingtelį atgal ir apžiūrinėja Tarelkiną*). Dieve tu mano! Kas pasidarė? Savo akimis netikiu!

RASPLIUJEVAS. Kaip tai, kaip tai?

VARAVINAS. Taigi čia Tarelkinas!!

RASPLIUJEVAS (*siaubo pagautas*). Nejaugi? Koks Tarelkinas? — ar gerai jį pažinojote?

VARAVINAS. Kaip savo penkis pirštus.

RASPLIUJEVAS. Siaubas! palaukit! jūs gi žinote, kad Tarelkinas numirė, tikrai numirė, aš pats po žeme pakasiau; generolas Varavinas laidotuvėmis rūpinosi — abejonių nėra!!

VARAVINAS. Bet juk čia jis! — aš jum sakau — jis!..

TARELKINAS. Na, užteks, ponai,— malonėkite atrišti rankas — būkit geri. Ir kas čia tokio? — atsitiktinis panašumas.

RASPLIUJEVAS. Taigi, taigi — matyt, tikrai atsitiktinis panašumas.

VARAVINAS. Vis dėlto paklauskite, ką aš jums pasakyčiau — šito subjekto neišleiskit ir jį areštuokit.

TARELKINAS (*stengdamasis ištraukti rankas*). Kaip jūs drįsitate? Tik pabandykite — galvos nulėks.

VARAVINAS (*Raspliujevui*). Labai gerai padarytumėt. Aš, meldžiamasis, pats esu tarnavęs. Būdavo, pro mane niekas neprasmuks. Šaltojon jį, ir baigta... ranką ant širdies padėjęs (*deda ranką ant širdies*) galiu pasakyti: pro mane nė viena bestija neprasmukdavo. (*Raspliujevui*) Pareikalaukite dokumento.

RASPLIUJEVAS. Duokit dokumentą.

TARELKINAS. Malonėkit — dokumentas ant stalo.

VARAVINAS (*paduodamas Raspliujevui pasą*). Štai jis — žiūrėkite. (*Raspliujevas skaito*)

VII scena

Tie patys ir Kačiala su voku rankoje

KAČIALA (*paduodamas Raspliujevui voką*). Jūsų k-ny-be, iš nuovados popierius.

RASPLIUJEVAS (*Kačialai*). Palauk. (*Varavinui*) Čia taip parašyta. (*Rodo*) Atsistatydinęs rūmų tarėjas Sila Kopylovas. Taip. Teisingai!.. (*Imdamas iš Kačialos voką*) Duokš tą popierių iš nuovados. (*Atplėšia ir skaito*) Čia dabar? Tai dar velniava! Nieko nesuprantu! (*Skaito*) Ničnieko nesuprantu. (*Skaito*) Padaryti trečiame kvartale gyvenusio ir staigia mirtimi mirusio rūmų tarėjo Silos... Silos... Kop... Kop... Ko-py-lo-vo turto aprašą!! (*Žiūri į visus*) Ką? .. a? .. ką!..

KAČIALA. Jis, jūsų k-nybe, numirė.

RASPLIUJEVAS (*šaukia*). Ką? a?

KAČIALA (*šaukia*). Šliselburge mirė. Pagyveno ir numirė.

• RASPLIUJEVAS. Tai jis gi štai, sėdi ant kėdės!!!

KAČIALA. Negaliu žinoti, jūsų k-nybe.

VARAVINAS (*į šalį, tekstelėjęs sau per kaktą*). A-a-a gy-

vatė,— tai tikrai jis!!! (*Raspliujevui*) Saugokitės! .. tai... ttai baisu!!!

RASPLIUJEVAS (*glaudžiasi prie Varavino*). O kas? a?... aš nieko nesuprantu.

Tarelkinas nerimsta ant kėdės ir stengiasi ištrūkti. Raspliujevas siundo ant jo Kačialą

Laikyk, laikyk tą nenaudėlį! ..

Kačiala spyriojasi, Raspliujevas ima skaityti popierius. Varavinas irgi skaito

Jokios abejonės. Kopylovas mirė. Mirė nuo apopleksijos! Mirė Razgildiajevkos kaime, išskrosta ir po žeme pakastas! (*Tapš-noja per popierių*)

VARAVINAS. Baisus daiktas!

RASPLIUJEVAS. Dabartės vėlgi čia. Tarelkinas numirė! Numirė — ir aš pats! — (*mušasi į krūtinę*) aš pats jį po žeme pakasiau!!! O va šitas: kas jis toks?!!

VARAVINAS. Stop! Aš žinau, kas jis! Tai... tai pavojingiausia pasauly esybė!

RASPLIUJEVAS (*išsigandęs*). Ką jūs sakot?

KAČIALA (*irgi pabūgęs*). Tegu dievas saugo mus!

VARAVINAS. Klausykit, ką sakysiu, tik būkite tvirtas.

Raspliujevas stengiasi būti tvirtas

Ar jūs žinote, kas yra vilktakis?

RASPLIUJEVAS. Ne.

VARAVINAS. Vilkolakis?

RASPLIUJEVAS. Ne.

VARAVINAS. Vampyras?

RASPLIUJEVAS. Ne.

VARAVINAS. Kraujačiulpys?

RASPLIUJEVAS. Ne! Ne! Ne! — bet jaučiu, kad tai baisu!!

VARAVINAS (*rodydamas į Tarelkiną*). Matot — aišku, kad jis nebegyvas.

RASPLIUJEVAS (*sutrikęs*). Aišku.

VARAVINAS. Palaidotas ir po žeme pakastas.

RASPLIUJEVAS. Aišku.

VARAVINAS. Tačiau, savaime suprantama, jis nori gyventi.

RASPLIUJEVAS. Suprantama.

VARAVINAS. Ir ką gi — jis štai palieka savo būstą, kitaip sakant, kapą, — ir vaikšto.

RASPLIUJEVAS (*pasipurtydamas*). Brrr...

VARAVINAS. Bet pramisti žolelėmis ar kuo kitu negali, nes jas reikia virškinti; o kas ten jam, velniai griebtų, virškins; tai todėl jis minta šiltu... žmogaus krrrrauju — gatavas mitalas.

RASPLIUJEVAS (*susiima už galvos*). O dieve mano! juk... tai tikras pragaras... (*Nueina į avansceną*) Ar patikėsite, šiurrrpas per visas gyslas trrraukia.

VARAVINAS (*tuo tarpu priėjęs prie Tarelkino, patylom sako*). Dabar tu, gyvate, mano rankosel...

TARELKINAS (*pasibaisėjęs*). Varrravinas!!

VARAVINAS (*šnypščia*). Aššš! (*Tuo pat metu paima kėdę ir pastato ją priešais Raspliujevą*) Dabar sėskitės.

Raspliujevas atsisėda

Jis, vadinasi, turi čiulptuvą.

RASPLIUJEVAS. Fui, aa!!

VARAVINAS. Skorpiono čiulptuvą — aštrų kaip deimantas.

RASPLIUJEVAS. Fui, a! brrr!...

VARAVINAS. Jis pritykoja, paskui nutaiko jūsų galvoje vietą (*nutaiko jo galvoje vietą*) ir tuo čiulptuvu kad kirs (*kerta Raspliujevo galvon ramentu*). Ir taip, vadinasi, jūs netenkaite sąmonės — suprantate, sąmonės,

Raspliujevas netenka žado, jis parodo, kad supranta ir pradeda iš jūsų čiulpti... čiulpti... krrrraują čiulpti...

Tarelkinas įnirtingai stengiasi ištrūkti

RASPLIUJEVAS. Ai, ai, laikyk!

KAČIALA (*glaudžiasi prie Raspliujevo*). Uch, uch!...

VARAVINAS (*puola prie Tarelkino ir suveržia rankas. Patylukais*). Atiduok, galvažudy, mano popierius!

TARELKINAS. Neatiduosiu!!

VARAVINAS (*dar stipriau suverždamas jam rankas*). Ssaaau-gokis! (*pačiupęs skrybėlę ir ramentą, pakelia rankas aukštyn; garsiai*) dieve galingasis! Sergėk mano kaulelius.

RASPLIUJEVAS (*sučiupdamas jį*). Palaukit — palaukit, aš jūsų neišleisiu.

VARAVINAS (*rodydamas į Tarelkiną*). Laikykite jį — saugokite, — tai retas paukštis; nuo pat pasaulio pradžios tokio nebuvo!.. Kokia garbė, policijai garbė — jums garbė!

RASPLIUJEVAS. Nepalikite mūsų.

VARAVINAS (*išeidamas*). Jums duos kryžių — be abejonės, krrryžių!!!

RASPLIUJEVAS (*įsikibęs į Varaviną*). Ne, ne — aš jūsų neišleisiu!!

VARAVINAS (*stengiasi ištrūkti*). Neturite teisės!

RASPLIUJEVAS (*jį laikydamas*). Poli... policijos vardu įsakau jums... Kačiala! Šatala! — Čionai! Tvirtai suriškite man šitą žvėrį — tvirtai suriškite!! Aš čia pat prie jūsų pirmąją kvotos pirtį jam užkursiu.

Kačiala ir Šatala užmeta Tarelkinui kilpą

Dabar trauk! veržk!

Abu veržia

Veržk! Mano atsakymu! Dar!..

TARELKINAS. Och, och, — galvažudžiai — ką jūs?

RASPLIUJEVAS. Aha — prašnekai! Sakyk, prakeiktasis, — kas tu?

TARELKINAS (*į šalį*). Pražuvo mano galvelė... (*Nuleidžia galvą*)

RASPLIUJEVAS. Na, sakyk.

TARELKINAS. O ką turėčiau sakyti? Aš jau sakiau — aš Kopylovas.

RASPLIUJEVAS. Meluoji, pragaro rauple! Jis mirė. Štai popieriai — mirė, išskrostas ir po žeme pakastas! (*Kačialai*) Veržk!

TARELKINAS. Oi oi oi, — na, aš Tarelkinas — oi, Tarelkinas!

RASPLIUJEVAS (*griausmingai*). Meluoji — Tarelkiną — pats generolas Varavinas — ką tu čia, prakeiktasis, akis dumi. (*Kačialai*) Veržk!

TARELKINAS (*šaukia*). Ai, varge mano, ai... aš... aš... jie abu.

VARAVINAS (*Raspliujevui*). Ir abu mirę.

RASPLIUJEVAS (*tverdamasis už galvos*). Juk tai, tai baisul! (*Staigiai pašokęs*) Grandines ir geležinius pančius!! Tai nusikaltimas!.. Ne, ne — čia du nusikaltimai!

VARAVINAS (*pridėdamas*). Ne, čia trys nusikaltimai!.. (*Pakėlęs aukštai skrybėlę*) Pas vyresnybę!.. Ir niekur kitur!..

RASPLIUJEVAS (*irgi mojuodamas skrybėle*). Taip!! Pas vyresnybę!!

Susikimba su Varavinu už parankių ir ūmai išbėga mojuodami skrybėlėmis; paskui juos Kačiala ir Šatala tempta Tarelkiną, virve pririštą prie kėdės

Uždanga nusileidžia

Pakeistos dekoracijos. Nuovados būstinė. Salė. Stalai. Tiesiai prieš žiūrovus pagrindinės durys. Dešinėje durys į tamsų koridorių. Kairėje durys į priimamąjį

VIII scena

Ochas sėdi prie stalo, prieš jį stovi grafinėlis. Raspliujevas

RASPLIUJEVAS (*įbėgdamas*). Kur nuovados viršininkas? Kur?

OCHAS. Aš čia, čia.

RASPLIUJEVAS. Ttt... turiu garbės atvykti.

OCHAS. Na.

RASPLIUJEVAS. Aš nebeištersiu.

OCHAS. Ką?

RASPLIUJEVAS. Aš visas degu.

OCHAS. Sakyk, ko reikia.

RASPLIUJEVAS. Mūsų kvartale gyveno du tokie...

OCHAS. Na?

RASPLIUJEVAS. Gyveno sau kaip reikiant, paskui numirė ir buvo palaidoti.

OCHAS. Na,— ir gerai!..

RASPLIUJEVAS. Tie du — tai vienas! — ir tas vienas gyvas!?

OCHAS (*nusispjauna*). Amžinai tas pat: kad papaistys, tai nei į kuolą, nei į mietą.

RASPLIUJEVAS. Klausau jūsų įsakymų.

OCHAS. Gal tu ant tuščiųjų taip paistai,— šė išgerk degtinės. (*Įpila jam degtinės*)

RASPLIUJEVAS (*su įkarščiu*). Ką čia degtinė? Man karšta ir be degtinės.

OCHAS (*geria*). Karšta ir be degtinės?! Tai gal tikrai rimtas reikalas! (*Atsisoja*)

RASPLIUJEVAS (*su didėjančiu įkarščiu*). Nuo pat pasaulio pradžios tokio nebuvo!

OCHAS. Pasakok.

RASPLIUJEVAS. Teikitės įsivaizduoti. Ateivis iš ano pasaulio — pasivertėlis, vilkolakis, vampyras ir kraujačiulpys — suimtas!.. Pats suėmiau! Net karšta darosi.

OCHAS. Kur jis suimtas?

RASPLIUJEVAS. Mirusio Tarelkino ir mirusio Kopylovo bute.

OCHAS. O iš kur tas pasivertėlis atsirado?

RASPLIUJEVAS. Iš žemės išdygo,— iš dangaus nukrito, iš dviejų mirusių vienas gyvas išsirito,— nežinau,— man protas aptemo,— vaikštau lyg po rūką.

OCHAS. Tai kurgi jis? Areštuotas?

RASPLIUJEVAS. Jis čia — surištas virve ir suimtas! Štai čia — va čia (*rodo*) belangėj sėdi!.. Galite įsivaizduoti, kokia garbė — man garbė — policijai garbė — apdovanojimai — kryžiai...

OCHAS. Bet tu, regis, iš galvos išsikraustei?

RASPLIUJEVAS. Aš jį suėmiau — aš! Esant didžiausiam pasipriešinimui (*daužo sau į krūtinę*), su pavojumi gyvybei!..

OCHAS. Sėsk!

RASPLIUJEVAS (*išėjęs į avansceną*). Aš juk Šamilį mušiau!!!

OCHAS (*slumia jį prie kėdės*). Sėsk, sakau, visai iškvošai!

RASPLIUJEVAS (*pašoka*). Kryžių man — kryžių — Georgijaus krrryžių!..

OCHAS (*pertraukdamas jį*). Ką čia man tauškil eik po velnių! (*Išstumia jį pro duris*)

RASPLIUJEVAS (*tarpdury*). Aš įsitikinęs!..

O c h a s užtrenkia duris

IX scena

Ochas, vienas

OCHAS (*galvoja*). Vadinas, tikrai, kaip sakoma, kazusas!.. Gyveno sau du (*galvoja*) — abu numirė — žmogžudystė, ar ką? Atsirado vienas — ir tas vienas gyvas — velniai griebtų — net galva treška! Hm! — kaip apmaudu... nieko tu iš jo neišpeši... (*Galvoja*) Kaip čia jam smegenis atsukti — aha, palaukš! (*Iš šluotos ištraukia kotą*) Štai šitaip bus gerai... (*Praveria duris*)

X scena

Ochas ir Raspliujevas

RASPLIUJEVAS (*įsiverždamas*). Aš... aš įsitikinęs (*daužo sau į krūtinę*), krrryžių...

OCHAS (*grasindamas lazda*). O šitą matai! Kai aš tau truktelėsiu per tarpumentę, tai tavo įsitikinimas (*parodo į lubas*) ana kur išlėks.

RASPLIUJEVAS (*nurimsta*). Čia tai kitas reikalas... (*Žvaizduoja į lazda*) Čia kitas reikalas...

OCHAS (*griežtai*). Tarnyba yra tarnyba, velniai rautų!.. Supratai! Rankos kur!?

Raspliujevas išsitempia

Raportuok vyresnybei. (*Pasiremia ant lazdos ir kurį laiką stovi nejudėdamas*)

RASPLIUJEVAS (*stovi išsitempęs*). Šio mėnesio šią dieną aš areštavau valkatą, vilkolakį be dokumentų, esant didžiausiam pasipriešinimui (*pagyvėdamas*) su pavojumi gyvybei... (*Daužo sau į krūtinę*)

OCHAS (*pakeldamas lazda*). O šitą matai?

RASPLIUJEVAS. Ką gi? Žmogų nuskriausti galima... (*Raportuoja*) Areštavęs turiu garbės prisistatyti.

OCHAS. Ar dokumentus kokius turi?

RASPLIUJEVAS (*paduoda popierius*). Teikitės nuspręsti — mirusio dokumentai.

OCHAS (*žiūrinėja popierius*). Aha; taip! Žiūrėk, kad nepaspruktų.

RASPLIUJEVAS. Griebtasi visų atsargumo priemonių. Pirmiausia gudrumu sučiupau jo rankas ir surišau rankšluosčiu; paskui virve suveržiau; taip suveržiau, kad net subliuvo; toks jau piktas žvėris — o subliuvo.

OCHAS (*mosuodamas lazda*). Taip! taip! Gerai!

RASPLIUJEVAS (*traukdamasis tolyn nuo lazdos*). Jūsų kilnybe — padėtumėt jūs ją.

OCHAS. Ką ją?

RASPLIUJEVAS. Ogi šitą panelytę.

OCHAS (*atiduodamas jam lazda*). Tai tu su ja gerai pažįstamas?

RASPLIUJEVAS (*stato lazda į kampa*). Nesakyčiau, kad pažįstamas, bet matyti teko; o jei ir iš tolo mačiau, patikėkit — jautriam žmogui ir to pakanka.

OCHAS. Tai jo turtą apžiūrinėjo generolas Varavinas?

RASPLIUJEVAS. Ir jo — ir ne jo. Todėl, kad pasivertėlis dabar į dvi puses pasidalijęs — viena, išeitų, — Tarelkinas, kita — Kopylovas.

OCHAS. Ką-ą-ą? Iš kur tu tokių blėnių prisirinkai?

RASPLIUJEVAS. Iš padarytos kvotos. Turiu liudininkų parodymus, kad tie valdininkai nenumirė, — nėra nenumirė, o buvo kuo žiauriausiai mirtinai užčiulpti!!

OCHAS (*nustebęs*). Mirtinai užčiulpti?! Kaip mirtinai užčiulpti?!

RASPLIUJEVAS. Tiktai taip. Pagal šitą punktą surinkau tiksliausius duomenis.

OCHAS. Kalbėk.

RASPLIUJEVAS (*pastato kėdę*). Teikitės atsisėsti; aš jums kuo smulkiausiai paaiškinsiu. (*Pasodina Ochą ir atsistoja priešais jį*) Teikitės pažiūrėti: pirmiausia, jis turi čiulptuvą — neapsakomo ilgumo čiulptuvą, — ant jo smaigalio čiulptukas, ne lyginant skorpiono geluonis, kietas kaip deimantas. Kai tik tas kraugerys nusiziūri auką, ima ir išleidžia tą čiulptuvą — į rankovę ar į nosinę — vis tiek — ir lėtai lėtai pasirenka jūsų galvoje vietą (*ieško*), man reikia kokio kieto daikto. (*Apsidairo*)

OCHAS. Va lazda.

RASPLIUJEVAS. Va, va, jūsų prakilnybe, lazda tinka! (*Ima lazda. Į šalį*) Palauk, šėtone, kad rieksiu tau per plikę... (*Garšiai*) Jis pasirenka jūsų galvoje pačią silpnąją vietą, ir kad kirs. (*Kerta jam per galvą*)

OCHAS. Ai!

RASPLIUJEVAS. Na — ir pradeda su neapsakomu įniršiu čiulpti!.. krrrraują čiulpti, ir čiulpia, kol mirtinai užčiulpia!!

OCHAS (*kasosi galvą*). Ganėtinai apčiuopiama.

RASPLIUJEVAS. Taigi kad ganėtinai. Kapitonas Polutatarinovas man net du kartus aiškino ir žadėjo pats į tardymą atvykti; aš, sako, tą patį ir per tardymą parodysiu. Toks, vadinasi, pareigingas žmogus. Jis mane su areštantu net ligi pačios nuovados atlydėjo; saugokite, sako,— čia retas paukštis; nuo pat pasaulio pradžios nėra buvę, kad policija net pasivertėlį suimtų.

OCHAS. Hm! Taigi, dvi mirtys, abi staigios; — neatpažintas asmuo — vaiduoklis ar vilkolakis, vienas ar kitas, šiaip ar taip, kvota reikalinga;— manau, kad, be gero, čia nieko daugiau nebus.

RASPLIUJEVAS. Tas kapitonas taip sako: didelių apdovanojimų reikia tikėtis; būkite toks malonus, netrukdamas raportuokite vyresnybei — užtat, kad baisiausias nusikaltėlis — aš už nieką neatsakau.

OCHAS. Žinia, reikia pranešti vyresnybei, be jos toli nevažiuosi.

RASPLIUJEVAS. Tai ir teikitės išaiškinti, jūsų prakilnybe, sakykit, mano valdinys, kvartalo prievaizdo pareigas einantis Raspliujevas pats vienas suėmė, su pavojumi gyvybei — smarkiausio pasipriešinimo aplinkybėmis — kažkokią gamtos išperą — žvėriškiausią piktadarį.

OCHAS. O gal taip raportavus: viskas, sakyčiau, pareina nuo stropumo pasirenkant valdinius, kuriems tokiais atvejais nelieta nieko kito, tik vykdyti savo pareigas.

RASPLIUJEVAS. Kaip jau teiksitės.

OCHAS. Žinoma, brolau, kaip jau teiksiuos. Duokš skrybėlę ir špagą. Bemat važiuoju pas vyresnybę.

KACIALA (*įeina*). Jūsų kilnybe — tikrasis valstybės tarėjas Varavinas.

XI scena

Tie patys ir Varavinas

VARAVINAS. Ką aš girdžiu — jūsų veikloj ypatingas atsitikimas?

OCHAS. Tikrai taip, jūsų prakilnybe.

VARAVINAS. Sako, areštuotas kažkoks paslaptingas asmuo ir net su dideliu triukšmu.

OCHAS (*neryžtingai*). Mes ir patys suglumę.

VARAVINAS. Tai ką?.. Kas nors antgamtiška?..

OCHAS. Gal ir antgamtiška, jūsų prakilnybe,— juk pasitaiko?..

VARAVINAS (*pritardamas*). Ir pasakysiu, dažnai pasitaiko. O dėl tų pasivertėlių ir vampyrų tai tikras dalykas. Tik kad su jais ne taip lengva — pamėgink tu jį pagauti ir suimti.

RASPLIUJEVAS (*plaukšteledamas rankomis*). Taigil Jūsų prakilnybe! Geradary! Tėve! Suėmiau, dievaži, suėmiau, smarkiausio pasipriešinimo aplinkybėmis (*daužo sau į krūlinę*), su pavojumi gyvybei.

VARAVINAS. Žiūrėkit!.. Įstabus faktas; papasakokite.

RASPLIUJEVAS. Jūsų prakilnybei žinoma, kad pas jus tarnavęs valdininkas Tarelkinas numirė ir visiškai pagal įstatymą pakastas po žeme. Pats teikėtės dalyvauti?

VARAVINAS. Na kaipgi, buvau, pats mačiau!..

RASPLIUJEVAS. Tame pačiame bute gyvenęs valdininkas Sila Kopylovas irgi numirė tuo pat metu ir staigia mirtimi!.. (*Pakelia pirštą*)

VARAVINAS. Oho... ir tasai numirė! Ką, tikrai numirė?..

RASPLIUJEVAS. Meldžiamasis, negana, kad numirė, jį dar išskrodė, žarnas išleido, paskui vėl užsiuvo ir ten jam tokią košelieną sutaisė, jog iki pasaulio pabaigos nesulapnos. Tai net ne mirtis, o velniava kažkokia!..

VARAVINAS. Velniava, tikrai.

OCHAS. Ir ką manote, jūsų prakilnybe,— štai tų mirusiųjų valdininkų bute policija, kaip jai ir pridera, randa... .

RASPLIUJEVAS (*pertraukdamas Ochą*). Ne, tai aš, jūsų prakilnybe,— aš radau.

OCHAS (*Raspliujevui griežtai*). Policija — sakau!

RASPLIUJEVAS (*gailiai*). Aš, dievaži, aš! Jūsų prakilnybe, kam gi jie iš vargšo žmogaus paskutinį kąsnelį nori atimti.

VARAVINAS. Tegul pasakoja.

RASPLIUJEVAS. Aš radau trečią, nežinia, kas jis toks, nežinia iš kur. Iškvociau; pasirodo, kad tai balsiausias piktadarys, vampyras, kuris mitybos tikslu tuos abu valdininkus užčiulpė negyvai!! Ką man daryti?

VARAVINAS. O jūs jį areštavote?

RASPLIUJEVAS. Jūsų prakilnybe: kaip Suvorovas Praga⁹ — šturmu ėmiau! Priešinosi žiauriausiai, bet, mano laimė, kur buvęs, kur nebuvęs, kapitonas Polutatarinovas, — toksai Kaukazo didvyris, kuris pats Šamilį mušė; neįbauginamas žmogus — jis man padėjo. Jisai, žinote, labai patyręs ir protingas, o aš ką — prastas žmogus, todėl karštas. Aš imu šturmu, o jis mane prilaiko ir sako: dalykas nepaprastas, vienintelis, jus, sako, istorijon įrašys, — kryžium apdovanos. Jis viską žino, — toks mokytas vyras.

VARAVINAS. A-a-a — tai, sakot, mokytas?

RASPLIUJEVAS. Susimildamas: žali akiniai — va kokie, kaip žibintai, taip ir šviečia. Iškart matosi — profesorius.

VARAVINAS. Na, Raspliujevai, vyras esi! Retas dalykas. Svarbiausia, kad suėmėi ir nepaleidai.

RASPLIUJEVAS. Jūsų prakilnybe, dantim įsikibęs laikiau. Dievaži! Trauk velniai, sakau, viską, man nieko nereikia; kad tik vyresnybė būtų patenkinta.

VARAVINAS. Tai didvyriškas poelgis.

RASPLIUJEVAS. Spręskite kaip tinkamas! Dėl vyresnybės aš galvą guldau — ne tik galvą, bet ir kaklą. . .

VARAVINAS. Ką dabar darysite?

OCHAS. Važiuoju pas viršininką.

VARAVINAS. Hm.

OCHAS. Visą šitą atsitikimą atraportuosiu iki smulkmenų.

VARAVINAS. Hm.

OCHAS. Tegul jis pats ir nusprendžia, ką daryti.

VARAVINAS. Hm. . . Tai ką, jūs norite prarasti tokią reitenybę ir savo laimę atiduoti kitam. . .

RASPLIUJEVAS (*pertraukdamas jį*). Atleiskite, ką jūs?

OCHAS. Ne, mes nenorim.

VARAVINAS. Kaipgi? Tada jūsų nesuprantu. Juk bus tardymas, — neišvengiamai bus.

OCHAS. Tikrai taip.

VARAVINAS. Na, vadinasi, vyresnybė ir nuspręs, ir atsiųs ant jūsų galvos kokį nors amūrą su baltais rankogaliais, nuo kurio žibuoklėmis kvepia — aišku?

OCHAS (*atsidūsta*). Aišku, jūsų prakilnybe.

VARAVINAS. Atvažiuos — ir jūs visi jo priemenėj sėdėsite. Ėmėte jūs, — o paims jis. Kaip manote?

OCHAS (*atsidusęs*). Būdavo taip, jūsų prakilnybe.

VARAVINAS. Asilams tik taip ir bus!.. Tokių progų, meldžiamasis, šimtmečiais laukti tenka! Toks kasnis kiekvienam skanus. Apdovanojimai, kryžiai, laipsniai.

RASPLIUJEVAS. Na taip! Ir kapitonas Polutatarinovas žodis žodin taip sakė.

VARAVINAS. Kiekvienas taip pasakys.

RASPLIUJEVAS (*susideda kaip maldai rankas*). Pone mieliausias, brangiausias, pasakykite, ką daryti.

VARAVINAS (*įsakmiai*). Pirmiausia — nepliurpti be reikalo. Viską laikyti paslapy. Aišku?

OCHAS. Aišku.

RASPLIUJEVAS. A-a-a-a!..

VARAVINAS. Raportuokite kaip nežymų dalyką — atsirado, sakykit, toksai asmuo: iš pažiūros — įtartinas; iš kur kilęs — nežinia; pasas — suklastotas; įsakys viską ištirti — ir imkitės tirti; iš pradžių po šapelį, po grūdėlį — pamažėli palengvėle, o tik paskiau įsismaginkite ir imkite vis platyn, kilkite vis aukšty, platyn, aukšty, o kai istorija išsipūs ir susipainios — tuomet jau čiupk! Tiktai griebk rankoves atsiraitęs, nebe saujom, o rieškučiom: bus ir pyrago, ir ko ant jo užtepti.

RASPLIUJEVAS (*nudžiugęs*). U-u... tai bent žodžiai! Aukso žodžiai!!

OCHAS (*irgi sužavėtas*). Teisingai galvoti teikiatės.

VARAVINAS. Tik iš pat karto savęs už mulkius nestatykite, jokių būdų! Svarbiausia — klausykit manęs. (*Tylesniu balsu ir pavėdėjęs juos į šalį*) Saugokite nuo vandens.

OCHAS. Vandens? Kokio vandens?

VARAVINAS. Taip, vandens! Vanduo šitos veislės piktadariams tarsi parakas; gali susprogdinti; jokios spynos nei grandinės neatlaikys, — gali atsitikti nelaimė... pabėgs!..

RASPLIUJEVAS. Pasiusti galima!

VARAVINAS. Todėl neduokite jam nė lašo vandens.

RASPLIUJEVAS. Klausau. Va taip, jūsų prakilnybe! Rasos lašelyčio į burną negaus.

VARAVINAS. Taip. Tuomet jis, negalėdamas pagal savo prigimtį numirti, kamuosis be perstojo.

RASPLIUJEVAS. Tai aš jį kamuosiu troškuliui!..

OCHAS. O kaip ilgai, jūsų prakilnybe, jį troškinti?

VARAVINAS. Duosis matyt.

RASPLIUJEVAS. Ko jums rūpintis, Antiochai Elpidiforyčiau? Imk į nagą, šėtoną, ir tegu raitosi! Jūs įsakykite man — aš jį negyvai užkamuosiu.

VARAVINAS. Vyras iš tavęs, dievaži, vyras!

RASPLIUJEVAS (*šaukia*). Tarnauju vyresnybei, jūsų prakilnybe.

VARAVINAS (*tapšnoja jį per petį*). Vyras! O aš iš savo pusės jums pažadu visame kame pats dalyvauti ir patvarkyti taip, kad visą kvotą vesite jūs ir jis, ir niekas kitas. Aišku?.. Likite sveikil

Ochas ir Raspliujevas žemai nusilenkia

Reikia pradėti nuo mažmožių ir baigti triumfu!.. (*Išėina*)

Ochas su Raspliujevu meilikaujamai ir nuolankiai jį palydi

XII scena

Ochas ir Raspliujevas

OCHAS (*ryžtingai*). Na, Raspliujevai! Vyras! — nuostabų kąsnį nučiupai.

RASPLIUJEVAS (*džiūgaudamas*). Bočiai bočeliai mano, suglobokit sielą mano! Taip viskas viduj kunkuliuoja; tai nuslūgsta — tai vėl pakyla... Ką jis pasakė?.. Generolas ką pasakė!.. Savo ausimis netikiul.. Jeigu man tikrai duos kryžių?!!

OCHAS. O ar tu žinai, kokią galią turi tardytojas?

RASPLIUJEVAS (*tarsi kiek nustebęs*). Ne, aš nežinau, kokią galią jis turil

OCHAS (*įtaigiai, iš reto*). Tardytojas gali kiekvieną, kad ir kas jis būtų, paimti ir pasodinti už grotų!..

RASPLIUJEVAS (*pradeda krutinti pečius*). Svvv... eika gyva, mergužėle, juodaake, kaip ir aš!.. (*Įnirtingai pašoka porą trepako taktų; baigdamas šaukia*) Valio!! Viskas mūsų!.. Dabar kiekvieną galiu paimti ir pasodinti už gročių... Suprantu... Jau suprantu! Žinote ką, Antiochai Elpidiforyčiau, aš juos visus taip pasijočiau...

OCHAS. Ir pasijosim...

RASPLIUJEVAS. Pradžiai tą pirklių Popugaičikovą — už karpos ir už gročių!.. Taip man dėl to Popugaičikovo nagai niežti; niekšas, visai jau sąžinės neteko; nei galvon, nei uodegon neima. Jūs jam įsakyti teikėtės, o jis juokiasi. Ne, sako, išgrauš; jūsų laikai praėjo! O kur čia, Antiochai Elpidiforyčiau, tie mūsų laikai praėjo?

OCHAS (*čyžteli špaga*). Niekus kalbi, pirkly Popugaičikovai, mūsų laikai dar nepraėjo!..

*Raspliujevas paduoda jam trikampę skrybėlę — a b u išeina la-
bai pakiliai nusiteikę*

Uždanga nusileidžia

TREČIASIS VEIKSMAS

Tas pat nuovados kambarys

I scena

Raspliujevas, vienas

RASPLIUJEVAS (*deda ant stalo popieriaus lapą*). Nuostabi diena! (*Tapšnoja per popierių*) Štai ir įsakymas!.. Aš tardytojas, aš!.. Patį griežčiausią tardymą vesiu aš!.. Pačias smulkiausias paieškas darysiu aš. Visus urvus, visus plyšius išversiu — aš! Hm... o juk ar čia seniai tuose urvuose ir plyšiuose aš pats nuo dienos šviesos slapščiausi... prieš šitokius antsiuvus (*rodo į savo antsiuvus*) drebėjau — o dabar prieš mane drebės!.. Keliais vaikščios!..

II scena

Raspliujevas; atėina Och as

OCHAS. Na, kaip tau?

RASPLIUJEVAS. Nieko, Antiochai Elpidiforovičiaus, štai pagerbtas tapau, paaukštintas — tai samprotauju. . .

OCHAS. Samprotauji, sakai, — žiūrėk tu man. . . savo vietos nepamiršk! (*Grasina jam pirštu*) Supranti?

RASPLIUJEVAS. Ką jūs! Kaip gyvą matot.

OCHAS. Aš tau dar sykį sakau, kas man svarbu: veiklumas ir klusnumas — klusnumas ir veiklumas, žinok.

RASPLIUJEVAS. Klausau, Antiochai Elpidiforovičiaus. -

OCHAS. Kiti dar reikalauja atsidavimo. O man atsidavimo nereikia. Jeigu aš tave iš tarnybos išmesiu ir badu numarinysiu — būsi man atsidavęs.

RASPLIUJEVAS. Kas teisybė, tai teisybė! Aš visada sakau: lazda gerai — ir kaip gerai; o badas, mano galva, dar geriau. Badu jūs viską padarysite; badu jūs ir širdį perveiksite.

OCHAS. Perveiksiu.

RASPLIUJEVAS. Kad ir mane patį imkit. Kodėl aš žmogus tapau? Badas prirėmė. Kaip jums pasakysiu — mano pilvas ypatingos konstrukcijos: ne vilkas, o gauja vilkų. Kubilo košės jam reikia, o duoda ant šaukšto galiuko, — tai aš išalkau. Ir kaip išalkau, — iki pasiutimo. Vaikštau gatvėmis ir dantimis kalenu. . . būsiu, sakau, ir uolus, ir stropus, tik jūs, šventieji angelai ir arkangelai, mano sielą iš šito pragaro ištraukite. . . Ėmė jie mane ir ištraukė, ir pas jus įtaisė.

OCHAS. Va va, įtaisė, tai žiūrėk tu man.

RASPLIUJEVAS. Pats matote — savęs nesigailiu, iš kokių grumtynių pasivertėję atvedžiau.

OCHAS. Ar jau tardei?

RASPLIUJEVAS. Mėginau.

OCHAS. Na ir ką?

RASPLIUJEVAS. Pirma išsisukinėjo, bet paskui — prisipažino. Miriau, sako, o dabar vėl gyvas. Paskui dar sako — su malonumu mirčiau, bet negaliu.

OCHAS. O ką — ar teisybę sako?

RASPLIUJEVAS. Susimildamas, žinoma, teisybę: juk jau antra diena gerti neduodame, tai kokia nori teisybė pro gerk-

lę išlįs. Galų gale net pasisakė, kad jis ne vienas veikia, o visa gauja.

OCHAS. Vadinasi, sąmokslas.

RASPLIUJEVAS. Aš jums raportavau ir dabar raportuoju: griebtis būtina griežčiausių priemonių, gaudyti juos reikia.

OCHAS. Smarkiai įsivažiavai.

RASPLIUJEVAS. Bet juk pats areštantas duoda parodymus: visa partija, sako,— lyg tai ir generolas Varavinas esąs taip pat iš pasivertėlių.

OCHAS. Ką tu sakai?!

RASPLIUJEVAS. Dievaži, tokie jo parodymai. Buvo, sako, gyvatė. Geluonį turi ir nuodų pačių stipriausių. Jūs, sako, juo — tuo generolu — pasidomėkite...

OCHAS. Na, ir kaip manai?

RASPLIUJEVAS. Pasidomėsim, cha cha cha!

Abu kvatoja

Viskas mūsų valioj! Visą Rusiją perkratysim.

OCHAS (*linksmai juokiasi ir mostaguoja rankomis*). Na jau, na! ..

RASPLIUJEVAS. A-a-aš dabar tokios nuomonės, kad visa mūsų tėvynė — tai ištisa gauja vilkų, gyvačių ir kiškių, kurie ėmė ir pasivertė žmonėmis, ir aš kiekvieną įtariu; todėl reikia tokio įsakymo — areštuoti visus ir kiekvieną.

OCHAS. Dar kol

RASPLIUJEVAS. Taip, taip. Vyriausybei šūstelėti pasiūlymą: girdi, taip ir taip, mūsų tėvynėje praveisti visų asmenų patikrinimą: kas jie tokie? Iš kur? Ar ne pasivertėliai? Ar neturi geluonių ir nuodų. Ar nėra tokių, kurie gyvena, o iš tikro jau mirę, arba tokių, kurie mirę, o tuo tarpu, nepaisydami dėsnių, gyvena.

OCHAS. Ko gero, atsirastų tokių.

RASPLIUJEVAS. Tai žūklė prasidėtų! .. Vien tik iš pirklių kiek galima pasilupti. ..

OCHAS. Aršiau už cholera būtu.

RASPLIUJEVAS. Kur tau cholera! Jūs sakote: cholera. Cholera liga, ir tai, kokia buvo rugiapjūtė — ligi šios dienos visi mena; o čia pasivertėliai, kraujačiulpiai, vilkolakiai, tai yra nusikaltimas: Sibiras ir grandinės.

OCHAS. Ar išrašei šaukimą dvarininkui Čvankinui dėl tų
laiškų areštantui?

RASPLIUJEVAS. Taip. Bus.

OCHAS. Gerai. O pirkliui Popugaičikovui?

RASPLIUJEVAS. Užjudinau ir tą. Ateis.

OCHAS. Liudininkai yra?

RASPLIUJEVAS. Kai kas atėjo.

OCHAS. Pradėk! Tik žiūrėk — taisyklė tokia: tardydamas
niekuo netikėk.

RASPLIUJEVAS. O aš per šią vietą silpnas; viskuo tikiu.

OCHAS. Netikėk, sakau. Aš taip: ateisi tu ir man pasaky-
si, kad Šatala atvyko; ir ką manai? — juk aš nepatikėsiu; aš
nueisiu ir pažiūrėsiu.

RASPLIUJEVAS. O aš ne toks. Antai, jūs man pasakysit,
kad jo prakilnybė oberpolicmeisteris sėdi bulvaro pašaly ir
išmaldos prašinėja — aš ir patikėsiu. O pasakytumėt: suimk jį!
Aš kad griebčiau už pakarpos...

OCHAS (*mostaguoja rankomis*). Oberpolicmeisterį?! Ką tu,
ką tu!..

RASPLIUJEVAS. Negaliu. Toks mano būdas.

OCHAS. O tu valdykis.

III scena

Tie patys, ateina Krestjanas Krestjanovičius Unmeglichkeitas

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. A... a... a... Antio-
cha Elpidiforyčas — jūs areštanta nesveikuoti... nusiminus bū-
til..

OCHAS. Taigi, jam kažkas su viduriais; kažkoks maudu-
lys...

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Tai nugaros smegenis
skaudėti.

OCHAS (*ironiškai*). Taigi!! (*I šalį*) Pataikė lyg pirštu į dangų.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Tas nugaros smegenis
yra arti skrandi. Nugaros smegenis uždegima, tai ir skrandi
uždegima. Šen gaisras — ir ten gaisras. Jam reikia gydymas,
vandenys.

OCHAS IR RASPLIUJEVAS (*skėsčioja rankomis*). Ką jūs, ką jūs, Krestjanai Krestjanovičiau, iš proto išsikraustėte; mums galvas nusuks.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Mano galva niekada nenusisuks.

OCHAS. Ne, ne. Jokiu būdu!..

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Aš jums sako — nau-da bus.

OCHAS. Draudžiu.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Jūs neturi tokia teisė. Aš daktaras.

OCHAS. O aš tardytojas — ir turiu labai slaptų ir rimtų priežasčių.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. O, tai antras dalyka. Gal jis liabai tidelis nusitėjėlis?

OCHAS. Ir dar koks.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Politiškas?

OCHAS. Dar daugiau.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Kaip, daugiau negu po-litiškas nusitėjėlis?..

OCHAS. Vilkolakis.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS (*krūptelėjęs*). Felniai grieptų! Kas tokia, Antiocha Elpidiforyčas? — aš nežinoti.

OCHAS. Ir dieve duok niekuomet nesužinoti.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Gal ta frankmasonas⁸?

OCHAS. Blogiau; o svarbiausia — pavojingesnis.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Ai ai ai, — na, ponas, aš jam mikstūrą parašys.

OCHAS. Negalima.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Tai gal — piliulę?

OCHAS. Piliulę galima.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. Kas tokia jam parašys... (*galvoja*) na, Salis... Salis... ne, ne... (*galvoja*) na, Extractum... ne, ne,—na, assa foetida —tai tokia — aš jam norėti Teufelsdreck, tai... mėšlas! Taip, felnio mėšlas!!

OCHAS. Na ir puiku. Jeigu velnio, tai jam pritiks. Mato-te, Krestjanai Krestjanovičiau, jūs parašykite taip, kad reika-lui esant būtų aišku, jog medicina jam pagalbą suteikė.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS. A — siuprantu, siuprantu.

OCHAS. Na, o dėl padarinių — juk ji nebus atsakinga.

KRESTJANAS KRESTJANOVIČIUS (*su ypatingu įsitikinimu*). O nei... Medicina niekada atsakinga... niekada!.. Niekada. (*Išėina*)

OCHAS (*Raspliujevui*). Na, Ivanai Antonovičiaus, pradėk.

RASPLIUJEVAS (*garsiai, į kanceliariją*). Ei, Vanečka, eik čia!..

IV scena

Tie patys, ateina Vanečka, nešinas popieriais, ir atsėda prie atskiro stalo

RASPLIUJEVAS. Žiūrėk tu man, vyruti — kalės vaike, nežiopsok; nė žodžio nepraleisk; variokų nekaulyk — arba aš tave!.. Ei, Kaciata! Kas atėjo?

KACIALA. Miestietė Brandachlystova, jūsų k-nybe.

RASPLIUJEVAS. Duok šen miestietę Brandachlystovą.

V scena

Tie patys, įeina Liudmila Spiridonovna

RASPLIUJEVAS (*Liudmilai*). Vardas?

LIUDMILA (*baikščiai*). A?

RASPLIUJEVAS (*šaukia*). Vardas?

LIUDMILA. Liudmila, ponučiai, Liudmila Spiridonovna.

RASPLIUJEVAS. Na, Liudmila Spiridonovna, Silą Kopylovą pažinai?

LIUDMILA. Pažinau.

RASPLIUJEVAS. O Kandidą Tarelkiną pažinai?

LIUDMILA. Ne, nepažinau.

RASPLIUJEVAS. Na, Silą Kopylovą dabar tau parodė?—

Tu jį matei?

LIUDMILA. Mačiau.

RASPLIUJEVAS. Pripažįsti, kad tai — jis?

LIUDMILA. Pripažįstu.

RASPLIUJEVAS. Vadinas, čia tikrai jis?

LIUDMILA. Ir jis, ponučiai, ir ne jis.

RASPLIUJEVAS (*Ochui, reikšmingai*). Aha! (*Vanečkal*) Rašyk.

LIUDMILA (*kalba toliau*). Jo vardas, pavardė?

RASPLIUJEVAS. Sila Siličius Kopylovas.

LIUDMILA. Tai jis.

RASPLIUJEVAS. O iš pažiūros?

LIUDMILA. O iš pažiūros — ne jis.

RASPLIUJEVAS (*Ochui*). Girdite... Liepkite užrašyti.

OCHAS. Būtinai. (*Vanečkal*) Rašyk.

RASPLIUJEVAS. Gerai, kūma. O dabar va kas: mes įtariame, kad Sila Kopylovas — pasivertėlis.

LIUDMILA. Galimas daiktas, ponučiai; iš jo visko gali tikėtis. Anąsyk jis man savo vaikų nepripažino; nekoks žmogus — visko gali būti.

RASPLIUJEVAS. Tu su juo gyvenai?

LIUDMILA. Gyvenau.

RASPLIUJEVAS. Ir ką, jis pasiversdavo?

LIUDMILA. Visados.

RASPLIUJEVAS. O į ką jis pavirsdavo?

LIUDMILA. Į sieną.

RASPLIUJEVAS. Kaipgi jis į sieną pavirsdavo?

LIUDMILA. Kai tik aš į lovą, tai jis, bestija, būdavo, ima ir pasiverčia snukiu į sieną. Taip aš su juo vienuolika metelių kankinausi; akis išverkiau su tuo galvažudžiu; akių, būdavo, nesumerkiu, vis verkiu, o jis sau drybso, ir tiek, kad jis nusprogtų; o dabartės, drigantas, ir manęs, ir vaikų savo atsižadėjo; maitinti nebenori; ne mano vaikai, girdi. Tai kieno gi tie vaikai, jei ne tavo? Kieno, sakyk? Tai nesako.

RASPLIUJEVAS. Na, o kaip tu matydama, kad jis į sieną pasiverčia, nebijodavai su juo gulėti?

LIUDMILA. Bijodavau, ponučiai, bijodavau, bet ką gi darysi moteriškė būdama?

RASPLIUJEVAS (*Ochui*). Parodymus duodama susipainiojo, yra nusikaltėlio sugyventinė, gal įsakysite areštuoti?

OCHAS. Gerai, areštuok.

LIUDMILA. Oi ponuliukai mano, geradariai, ką jūs, bijokit dievo, kas man vaikus maitins...

OCHAS. Niekis, mieloji, — kaimynė juos pamaitins.

LIUDMILA. Kaimynė? Mano kaimynė tokia bjaurybė, kad juos tyčia badu numarins.

OCHAS. Nenumarins;— o jei numarins, tai atsakyti gaus. Nieko nežiūrėsim.

LIUDMILA. Na, nebent atsakyti gaus...

Policininkai ją išveda

VI scena

Tie patys ir dvarininkas Čvankinas

ČVANKINAS (*įeina didžiai puikaudamasis*). Kas atsitiko?.. a? Sakykit man, kas čia vyriausias.

RASPLIUJEVAS. Ponas nuovados viršininkas.

ČVANKINAS (*vaikšto*). A! — nuovados viršininkas — nuovados viršininkas, o kaip jis drįso, nuovados viršininkas, mane trukdyti, a? Kaip jis drįso?

RASPLIUJEVAS. Ogi teikitės su juo pačiu pasiaiškinti. (*Parodo į Ochą*)

ČVANKINAS (*irzliai*). Ne, aš klausiu: kaip jis drįso? Ar jis žino, kas aš? a? Taigi aš... aš pats valdžia, a? Aš dvarininkas Čvankinas!! Vien Saratovo gubernijoje aš turiu du šimtus sielų! ir Simbirsko gubernijoje du šimtus sielų! Velniaižin kur ir velniaižin kiek aš dar turiu sielų! Taigi aš... Taigi jis... (*Vaikšto po kambarį ir daužo kumščiu į stalus*)

RASPLIUJEVAS (*Ochui*). Ką įsakysite daryti? Nieko nesumetu.

OCHAS (*mirkтели Raspliujevui*). Paprašyk į belangę.

RASPLIUJEVAS. Galima?

OCHAS. Galima. (*Vanečkai*) Rašyk nutarimą, žinai kaip — pagal formą, kalbėdamas painiojasi... kažkoks įtartinas nerimas ir taip toliau.

ČVANKINAS (*staiga pasisuka į Raspliujevą*). Kas painiojasi? Kur painiojasi? Kas įtartinas? — aš? Tai žinokite, kad Saratovo gubernijoje aš turiu tris šimtus sielų, ir Simbirsko gubernijoje...

RASPLIUJEVAS (*Kačialai ir Šatalai*). Kiškite į belangę!

Policininkai sučiumpa Čvankiną už parankių

CVANKINAS (*šaukia*). Kaip į belangę? Stok! Jūs! Ei! Stok! Už ką? Aš protestuoju (*tabaluodamas kojomis ore*), aš kreipsiuos!! Ligi paties sosto... ligi paties... (*Jo balsas nutyla koridoriuje*)

VII scena

Tie patys ir pirklys Popugaičikovas, įeina ir nusilenkia

RASPLIUJEVAS. Jūsų vardas?

POPUGAIČIKOVAS. Flegontas Jegoryčius.

RASPLIUJEVAS. Pavardė?

POPUGAIČIKOVAS. Popugaičikovas.

RASPLIUJEVAS. Luomas?

POPUGAIČIKOVAS. Prekiaujam, pons.

RASPLIUJEVAS. Kuo?

POPUGAIČIKOVAS. Vyneliu.

RASPLIUJEVAS. Kaltinamąjį pažinojote?

POPUGAIČIKOVAS. Atleiskite, o kodėl aš jį turėjau pažinoti?

RASPLIUJEVAS. Tai kodėl nepažinojote?

POPUGAIČIKOVAS. O kam jį man pažinoti?

RASPLIUJEVAS. Jūs jį turėjote pažinoti.

POPUGAIČIKOVAS. Ką darysi, nepažinojau.

RASPLIUJEVAS (*patylėjęs*). Bet mes, meldžiamasis, neatsikabinsim.

POPUGAIČIKOVAS. Kaip jums patinka.

RASPLIUJEVAS (*Ochui*). Įsakysite dar kvosti?

OCHAS. Kvosk.

RASPLIUJEVAS (*trenkęs plaštaka į stalą*). Ar jūs suprantate, kokią svarbią bylą mes tiriam, a? Pasivertėlis, vilkolakis, vampyras!! ir kraujačiulpys areštuotas! — sėdi surakintas — ir duoda parodymus!! (*Vėl trinkteli plaštaka*) Tai ką jūs čia man dabar giedate...

Popugaičikovas, žvilgtelėjęs šnairomis į Raspliujevą, išima banknotą ir duoda Ochui

OCHAS (*skaitinėdamas popierius ir nežiūrėdamas į Popugaičikovą*). Kas čia?

POPUGAIČIKOVAS. Padėka.

OCHAS. Kokia?

POPUGAIČIKOVAS. Dvidešimtpenkrublinė.

OCHAS. Negaliu.

POPUGAIČIKOVAS. Būkit malonus.

OCHAS. Negaliu.

POPUGAIČIKOVAS. Neskriauskite, jūsų kilnybe.

OCHAS. Negaliu, sakau, kad negaliu — su malonumu, bet negaliu.

POPUGAIČIKOVAS (*atsidusęs*). Teikitės. (*Išima dar vieną banknotą*)

OCHAS. Klausyk, Flegontai Jegoryčiau, tu mane pažįsti?

POPUGAIČIKOVAS. Kaip nepažinsiu!

OCHAS. Taigi, taigi; aš, brolyti, tau tiesiai sakau: šimtas rublių, nė kapeikos mažiau.

POPUGAIČIKOVAS. Skriaudžiate, Antiochai Elpidiforyčiau.

OCHAS. Kokia gi skriauda?

POPUGAIČIKOVAS. Skriaudžiate.

OCHAS. Na, ar tu tiki dievą? .. Ar tiki?

POPUGAIČIKOVAS. Tikiu.

OCHAS. Tai matai, kad negaliu.

POPUGAIČIKOVAS. Už ką tokia skriauda?

OCHAS. Kur skriauda? Skriaudos nėra. Skriauda tai savi-valė; o kokia čia tau savivalė, jeigu man labai reikia... negaliu, tikrai negaliu.

POPUGAIČIKOVAS (*atsidūsta*). Na, tebūnie, kaip norit. (*Paduoda šimtinę ir nueina prie kito stalo. Vanečkai*) Na tu, glinda, kur pasirašyti?

VANEČKA (*paduoda jam plunksną*). Štai prašom, Flegontai Jegoryčiau,— štai ir plunksnelė — mes jums, mielas pone, kuo geriausiai, Flegontai Jegoryčiau! Būkit malonus... Flegontai Jegoryčiau...

POPUGAIČIKOVAS. Žiū, dilgėlės sėkla, ir jam! (*Duoda jam pinigų ir išeina*)

RASPLIUJEVAS (*Kačjalai*). Na, kas dar ten yra?

KAČIALA. Kiemsargis Pachomovas.

RASPLIUJEVAS. Duokš Pachomovą.

O c h a s išeina

VIII scena

Raspliujevas ir kiemsargis. Policininkas jį atveda įėga

RASPLIUJEVAS (*kiemsargiui*). Eik arėiau.

Pachomovas stovi prie durų

Prieik, sakau.

Policininkas jį stumia

Ateik prie stalo, velne! — Nesuėsiu.

Pachomovas prislartina

Na,— tu liudininkas?

PACHOMOVAS. Ar aė?

RASPLIUJEVAS (*pamėgdėiodamas jį*). Tai gal aė?

PACHOMOVAS. Ką, pons?

RASPLIUJEVAS. O, kad tave... (*Įtaigiai*) Ar tu liudininkas?

PACHOMOVAS (*pasvyravė*). Ką, pons?

RASPLIUJEVAS (*pakiėa jam kumėtį panosėn*). Ar tu liudininkas?

PACHOMOVAS (*paėvalėjęs*). Liudininkas, ponuli, liudininkas.

RASPLIUJEVAS (*ėingtelė į avansceną*). Aė tik dabar pradedu jausti savo įėgą. (*Pachomovui*) Ar tu paėinai savo namo gyventoją, rūmų tarėją Silą Kopylovą?

PACHOMOVAS. Ką, pons?

RASPLIUJEVAS (*uėsimoją ant jo*). A... .

PACHOMOVAS. Paėinau, ponuli, paėinau.

RASPLIUJEVAS. Na! Dabar sakyk tu man, ar nepastebėjai — ar jis nepasiversdavo į ką nors?

PACHOMOVAS. A? . .

RASPLIUJEVAS (*atsistoja prieė jį ir įremia rankas įėonus*). Bestija,ėunsnuki, rupūėgalvi! Tai ką, manai, kad su tavim daug terliosiuos; man dar dvideėimt penkis tokius kaip tu galvijus reikia apklausti —ėungalvi tu,—o aė vienas, negi persiplėėiu!

PACHOMOVAS (*nedrėslai*). Kaip, ponuli, jėų malonybei patinka.

RASPLIUJEVAS. Aha?! Kaip man patinka,—gerai. Tai va kaip man patinka. Ei, Šatala!

Prieina Šatala

Tu stok čia. (*Pastato Šatalą už Pachomovo*) O dabar, kai aš jam klausimą duosiu, tai tu ir kirsk,—ir kirsk taip, kad atsakymas kaip kulka išlėktų... Supranti?

ŠATALA. Ko čia nesuprasti, jūsų k-nybe. (*Taikosi suduoti Pachomovui*)

RASPLIUJEVAS (*sulaikydamas jį už rankos*). Žioplys! Palauk! — ne iš karto, o kai aš jam klausimą surengsiu.

ŠATALA. Klausau, jūsų k-nybe.

RASPLIUJEVAS (*atsistojęs prieš Pachomovą*). Tai va, vy-ruti, dabar tu man ir paaiškinsi, ką ypatingo žinai apie savo namo gyventoją Silą Kopylovą.

PACHOMOVAS (*žvilgtelėjęs pro petį*). Ką... Aš... apie Kopy... (*gauna smūgį į pakaušį ir įsikanda liežuvį*) uuu... u... varge mano...

RASPLIUJEVAS (*Šatalai, supykęs*). Asile! Na kam tu jam dabar šnektuvę sugadinai? A? Ką aš tau liepiau... (*Prieina artyn prie jo, sugniaužęs kumščius*) Tu, vadinas, mano žodžių neklausai — a?

Šatala žiūri į jį išplėtęs akis

Palauk, galvijau neraliuotas,—aš tau pačiam mechaniką užtaisysiu... Ei, Kačiala, eik čia!

Kačiala prieina artyn

KAČIALA. Ką įsakysite, jūsų k-nybe?

RASPLIUJEVAS. Atsistok už šito galvijo. (*Pastato jį už Šatalos*) Va taip (*pakelia jo ranką*), taip! Kai tik aš tau duosiu ženklą, tai tu jam ir liuobk per pakaušį... (*Šatalai*) Ir tu, jauti, dabar žinosi, kada reikia liudininkui kirsti. (*Nueina į šalį ir apžiūrinėja*) Tai va, draugužiai, ir sutaisiau jums mecha-niką... ir sutaisiau...

Policininkai stovi, kaip buvo sustatyti; Raspliujevas jais gėrissi
O dabar ir kvėptelėti galima. (*Atsisėda ant kėdės**) Mašina

* Išilgai avanscenos, žiūrovui iš dešinės į kairę, pirmasis stovi Kačiala, už jo Šatala, paskui Pachomovas; prieš juos ant kėdės sėdi Raspliujevas. (*Autoriaus pastaba*)

veiks pati savaime. (*Geral nusiteikęs išsikėtoja ant kėdės ir supasi*) Na, bičiuli,— imk ir papasakok man, ką ypatingo žinai apie savo namo gyventoją Silą Kopylovą. (*Duoda ženklą*)

Kačiala kerta Šatalai — Šatala Pachomovui — Pachomovas kils-teli oran ir krinta ant Raspliujevo. Jie krinta vienas ant kito ir pasirūta grindimis. Triukšmas ir sėmųšis

PACHOMOVAS. Oi, oi, oi... varge mano, už... mu... šė... už... mu... šė...

RASPLIUJEVAS (*uždusęs, sunkiai pakildamas*). Och... pa-la... Och — strėnas sulaužė... ooo... velniai!! budeliai! (*Ita-sosi*) kaillalupiai, galvijai... Ko čia snukius atstatėt...

OCHAS (*įeiną*). Čia dabar — kas dedasi?

RASPLIUJEVAS. Susimildamas, Antiochai Elpidiforyčiau,— štai kiemsargį tardau, tai niekaip nesusidoroju.

PACHOMOVAS. Och... o... už... mu... šė... už... mu... šė...

OCHAS (*pažvelgęs į Pachomovą, Šatalai*). Ko gi tu, jaučiasprandi, taip smarkiai muši?

ŠATALA. Jo kilnybė teikėsi pasakyti: kirsks — tai aš ir kirtau.

OCHAS. Šitaip tu gali žmogų užmušti.

ŠATALA. Tikrai ne, jūsų prakilnybe, aš prityręs; per patį pakaušį kirtau. Mane jo kilnybė griežtai įspėjo: jeigu tu, sako, man žmogų užmuši,— aš tave lazdomis užtvatinsiu. Šitą aš omeny turiu.

PACHOMOVAS (*puola ant kelių*). Pone brangiausiasis, jūsų prakilnybe, pasigailėkite; aš ir taip pasakysiu, dievaži, pasakysiu; net sprando pasukti negaliu; aš, ko tik jums reikia, tą ir pasakysiu. (*Kumščiu braukla ašaras*)

OCHAS. Iš tiesų tikri asilai! Eikit jūs po velnių! (*Išvaro policininkus, Pachomovui*) Na, pasakok; tik, bro-lau, viską gražiai pasakok,— neišsisukinėk. Ar tu nepastebėjai — gal Kopylovas pasiversdavo į kokį žvėrį ar gyvulį?

PACHOMOVAS. Ne, jūsų kilnybe, dievaži, ne; į gyvulius jis nepasiversdavo.

RASPLIUJEVAS. Meluojį.

PACHOMOVAS (*primygtinai ir įtaigiai*). Dievaži, kas ne, tai ne; ką norit, tą darykit, teisybę sakau; kad į sieną veidą pavertęs eina — mačiau, tikrai.

RASPLIUJEVAS (*su įkarščiu*). A! .. Va va! ..

OCHAS. Kaip tai — į sieną?

PACHOMOVAS. Ogi taip — būdavo, nulipa laiptais — ir eina sau, pasitaikydavo, ir į sieną žiūrėdamas.

RASPLIUJEVAS. Į sieną? .. Ir ką, pats matei?

PACHOMOVAS. Kaipgi, jūsų kilnybe, pats mačiau.

RASPLIUJEVAS. Ką gi tu matei?

PACHOMOVAS. Tiek ir mačiau, kad veido nematyti.

RASPLIUJEVAS. Vadinasi, matei, kad veido nematyti?

PACHOMOVAS. Taip, pons.

RASPLIUJEVAS. O veidas kur?

PACHOMOVAS. Sienos pusėje.

RASPLIUJEVAS (*su įkarščiu*). Ai ai,— o ar didelė buvo toji siena?

PACHOMOVAS. Sieną kaip sieną. Mūsų namo sieną.

RASPLIUJEVAS. Ak tul .. Ilgis?

PACHOMOVAS. Dvidešimt penki sieksniai.

RASPLIUJEVAS. Aukštis?

PACHOMOVAS. Penki sieksniai.

RASPLIUJEVAS (*Vanečkai*). Rašyk!! (*Į žiūrovus*) Net šiurpas eina per visą. (*Ochui*) Tai va, jūsų kilnybe, nuostabūs dalykai.

Ochas linkteli

Ir kaip sutampa su Brandachlystovos parodymais! .. Dviejų liudininkų parodymai — neabejotinas įrodymas!!

OCHAS. Taigi, taigi! (*Vanečkai*) Įrašyk į žiniaraštį nutarimą,— o kiemsargi — belangėn.

PACHOMOVAS (*atsiklaupęs*). Jūsų kilnybe,— nežudykite! ..

OCHAS. Ne, ne. Negalima, balandėli.

PACHOMOVAS. Susimildamas, ponuli, kas gi dabar gatvę šluos?

OCHAS. Žmoną turi?

PACHOMOVAS. Kaip neturėsiu; žmoną turiu.

OCHAS. Tai žmona ir pašluos.

PACHOMOVAS. Kur tau ji šluos,— ji nešluos.

OCHAS. Ateis policija,— paims lazdą, tai ir pašluos.

PACHOMOVAS. Nebent jei policija lazdą paims.

Jį išveda

OCHAS (*Kačialai*). Na,— o dabar duokš čia tą dvarininką...
*Kačiala atsargiai praveria duris į tamsų koridorių; Raspliujevas
sleplasi už Ocho*

IX scena

*Tie patys, iš tamsaus koridoriaus lėtai ateina Čvanki-
nas*

ČVANKINAS (*apsidairydamas*). Ponai... mano pagarba, po-
nai. (*Nusilenkdamas Ochui*) Jeigu jums reikia iš manęs ką su-
žinoti, tai aš visuomet su mielu noru. (*Nusilenkia*)

OCHAS. Būkit malonus...

ČVANKINAS. Su mielu noru,— net su didžiausiu malonumu.
Reikėjo iš karto taip sakyti — ir aš bematant su malonumu...
(*Vanečkai*) Mielasis, duok man plunksną — reikės atsakymus
parašyti...

RASPLIUJEVAS. Na, sakykit,— su Tarelkinu jūs buvot pa-
žįstamas?

ČVANKINAS (*noriai*). Su Tarelkinu? Ne, nebuvo.

RASPLIUJEVAS. O su Kopylovu buvot pažįstamas?

ČVANKINAS. Su Kopylovu — taip.

RASPLIUJEVAS. Tardymo metu nustatyta, kad su kalti-
namuoju jūs keistai ir paslaptinai susirašinėjote.

ČVANKINAS. Nieko ten paslaptingo: aš su juo dėl mergų
susirašinėjau.

RASPLIUJEVAS. Kaip? Kaip?

ČVANKINAS. Aš iš jo tris mergas pirkau.

RASPLIUJEVAS. Tris? tris mergas? Jūs pirkote. (*Ochui*) Įsta-
tymai draudžia.

OCHAS. Griežčiausiai draudžia... Varyk toliau.

RASPLIUJEVAS. Kaip ir kokių tikslu leidote sau pirkti iš
kaltinamojo mergas ir, svarbiausia, tokį kiekį?

ČVANKINAS. Matote, pasakysiu jums, ir man pačiam keis-
ta buvo.

OCHAS. Tai ne pasiteisinimas,— mūsų tai nepatenkina.

RASPLIUJEVAS. Mūsų tai nepatenkina.

OCHAS (*Raspliujevui*). Tylėk. (*Čvankinui*) Įstatymų nežino-

jimu, meldžiamasis, niekas negali pasiteisinti. Teikitės sakyti teisybę.

ČVANKINAS. Gyvenau Maskvoje; ateina pas mane muzikai iš maniškio dvaro Simbirsko gubernijoje ir prašo: pone mūsų, tėvoni, sako, nupirk mums mergų.—Kur, sakau, aš jums tų mergų išpaisyčiau, galvijai neramdyti?—Nupirkit. Mes jau ir suderėjom.—Ir suderėjot?—Suderėjom, sako.—Po kiek?—Neblogai, po dvidešimt penkis rublius.—Už šimtą?—Ką jūs, sako, už vieną.—Ar geros?—Neblogos, sako, mergos... Na, manau sau, nebrangul... Na ką, sakykite, visą mergą, tokią kaip stovi... už dvidešimt penkis rublius!..

RASPLIUJEVAS (*susidomėjęs*). Pigiai!.. Visą mergą, tokią kaip stovi... (*Parodo kokią*) Ir pats tiek duociau!!

ČVANKINAS. Tai aš jų ir klausiu: kurgi, sakau, tos mergos pardavinėjamos?

RASPLIUJEVAS. Įdomu įdomu: kur tos mergos pardavinėjamos?

ČVANKINAS. Muzikai man ir sako: ogi čia pat, kaimynystėje, kunigaikščio tėvonijoje, dvaro valdytojas Sila Siličius Kopylovas parduoda. Aš bemat Kopylovui laišką, jis man atsakymą,—taip ir prasidėjo mudviejų susirašinėjimas.

OCHAS. Susirašinėjimas tiek jau to, bet čia dalykas rimtas; mergomis prekiauti, meldžiamasis, uždrausta.

ČVANKINAS. Ką jūs, atleiskite. Juk aš jas pirkau lažo darbams, ir dvaro apskaitoj įrašytos.

OCHAS. Kokiems darbams, tai mes dar matysim. O šitaip susiklosčius aplinkybėms, būtinai reikės daryti vietos apžiūrą, ir jūs pirmai pradžiai patvirtinkite savo parodymus parašu.

Čvankinas atsisėda ir pasirašinėja kiekviename protokolo lape

RASPLIUJEVAS (*pastovėjęs ir pagalvojęs*). Ei-gi!! (*Pliaukštelė sau per pakaušį*) Pigiai!!

OCHAS (*Raspliujevui*). Atsipeikėk — stuobry! (*Čvankinui*) O dabar, meldžiamasis, teikitės savo parašu patvirtinti, kad niekur iš miesto neišvažiuosite.

ČVANKINAS (*tebepasirašinėdamas*). Kam čia to parašo, kokio parašo; aš ir taip niekur neišvažiuosiu.

OCHAS. Tokia tvarka.

ČVANKINAS (*griežčiau*). Aš jums sakau, kad neišvažiuosiu, tai galite tikėti. (*Pakyla*) Rodos, turint reikalo su bajorais, ir garbės žodžio pakanka. (*Ima skrybėlę ir nori eiti*)

OCHAS. Negalima, pone.

ČVANKINAS. Bet, velniai griebtų, jeigu sakau, kad neišvažiuosiu, tai ir užtenka!.. (*Greitu žingsniu eina durų link*)

OCHAS (*duodamas ženklą policininkams*). Ei, Kačiala!..

Kačiala ir Šatala sučiumpa Čvankiną už parankių

ČVANKINAS. Kas yra?.. Palaukit!.. vėl už grotų?!..

OCHAS. Taip, pone. Dar sykį paprašysim. (*Policininkams*) Neškit už grotų.

Čvankiną neša į koridorių

ČVANKINAS (*tabaluodamas kojomis*). Aš pasirašysiu,— geriau pasirašysiu — palaukit!.. velnio veisle!!

Čvankiną išneša į koridorių

Aš pasirašysiu!! Dukart pasirašysiu!!

OCHAS (*policininkams*). Kačiala!.. Atgal!..

ČVANKINAS (*ištrūkdamas iš jų rankų*). Aš su malonumu — aš su dideliu malonumu, velniai griebtų... pasirašysiu, galiu net triskart pasirašyti.

VANEČKA (*paduodamas jam plunksną*). Teikitės pasirašyti.

Čvankinas pasirašo

OCHAS (*atsidūsta*). Tokia jau tvarka, meldžiamasis, o tvarka yra tvarka.

Č v a n k i n a s nusilenkia ir išeina

X scena

Ochas, Raspliujevas, ateina Varavinas

VARAVINAS. Na, ponai, kaip reikalai?

OCHAS. Tardome, jūsų prakilnybe: dviejų parodymus jau turime,— liudininkai patvirtina!..

VARAVINAS. Ką sako?

OCHAS. Pasiversdavo!..

VARAVINAS. Gerai. (*Raspliujevui*) O ką jis pats?

RASPLIUJEVAS. Labai, labai nusikamavęs.

VARAVINAS. Vandens nedavėte?

RASPLIUJEVAS. Nė lašo.

VARAVINAS. Vadinasi, labai ištroškęs ir nebeturi jėgų.

RASPLIUJEVAS. Kokios ten jėgos — vos begyvas.

VARAVINAS (*trina rankas*). Gerai.

RASPLIUJEVAS. Nors ir baisiai nuožmus, bet pastaruoju metu apsilpo. Prisipažino. Ėmė duoti parodymus: sako, pas jus tarnavo, tik vis painiojasi ir be saiko meluoja; tikro atvirumo dar nėra.

VARAVINAS. Palūkėk, brolau, bus. (*Ochui*) Turėkit omeny, kad aš, kaip liudininkas, galiu apie Tarelkiną duoti vieną labai svarbų parodymą. Dar gyvas būdamas, jis kartą nei iš šio, nei iš to su širdgėla man, kaip viršininkui, pareiškė, jog kartais jis būna kiškis!..

OCHAS. Asmenišką prisipažinimą yra visų svarbiausias liudijimas, sako įstatymas.

VARAVINAS. Taigi! — Ir kad jam, kaip kiškiui, kreditoriai gatvėse užtaiso gaudynes, o tai, pasak jo paties, neapsakoma kankynė... .

RASPLIUJEVAS. Nuostabu, jūsų prakilnybe. Tai va, vadinasi, bylai jau turime dviejų liudininkų parodymus, kad areštantas pasiversdavo ir, be to, kad jis pats jums prisipažino... .

OCHAS. Pagal įstatymą — įrodymų pakanka!

VARAVINAS. Vadinasi, byla gerai užsukta!.. Dabar man būtinai reikėtų klustelėti jį dėl vieno tokio dalykėlio. (*Ochui*) Liepkite atvesti jį čia.

OCHAS. Tuoj pat, jūsų prakilnybe. Ei, Kačiala! duok šen areštantą.

XI scena

Tie patys; policininkai atneša Tarelkiną, vis dar pririštą virve prie kėdės

TARELKINAS (*nusilpusiu balsu*). Vandens... oi, vandens...

VARAVINAS (*nueidamas į šalį — Raspliujevui*). Patardyk.

RASPLIUJEVAS (*iškilingai*). Sakyk teisybę, kas tu toks.

TARELKINAS. Och — aš Kopylovas.

RASPLIUJEVAS. Niekus tauškil

TARELKINAS. Oi, prisipažįstu, aš Tarelkinas... tik duokit vandens... oi... kaip gert no...

RASPLIUJEVAS. Irgi netikim. Niekuo netikim.

TARELKINAS. Na tik duokit man vandens; pasakysiu, ką tik norit, bet duokit vandens...

RASPLIUJEVAS. Atsakyk — tu kraujačiulpys?

TARELKINAS. Tebūnie kraujačiulpys.

RASPLIUJEVAS. Tu vilkolakis, pasivertėlis, vampyras?

TARELKINAS. Taip, taip... och...

RASPLIUJEVAS. Kas tavo bendrininkai?

TARELKINAS. Visas Peterburgas ir visa Maskva.

RASPLIUJEVAS (Ochui). Še tau!.. (Garsiai) Sakyk visus iš eilės — pavardė, vardas, tėvo vardas.

TARELKINAS. Visų neišvardinsi!..

RASPLIUJEVAS. Vardink, sakau!.. Pačius vadeivas pasakyk!

TARELKINAS. Maksimas Varavinas, egzekutorius Živecas, nuovados viršininkas Ochas, kvartalo prievaizdas Raspliujevas.

RASPLIUJEVAS (sutrikęs). Še tai tau!.. (Ochui) Ką dabar daryti?

VARAVINAS (Raspliujevui). Varyk toliau!..

RASPLIUJEVAS. Ką jūs darėte?— atsakyk.

TARELKINAS. Och... žmones marinom... O dabar jūs mane marinate... Och...

RASPLIUJEVAS (griežtai). Tu man neišsisukinėk... Ką mes numarinom?

TARELKINAS. Muromskį numarinot.

RASPLIUJEVAS. Tai ką, kraują iščiulpėm?

TARELKINAS. Taip, visą kraują iščiulpėt... ar duosit jūs man vandens, ar ne, gyvatės... Kas čia... Koks karštis... Kaip svilina saulė... Aš važiuoju į Alžyrą... Į Tombuktu... kokia dykuma; nė vieno žmogaus — vieni velniai...

VARAVINAS (tyliai, Ochui ir Raspliujevui). Išeikit — aš pats jį tardysiu.

Ochas ir Raspliujevas išeina į priimamąjį kambarį

XII scena

Varavinas ir Tarelkinas

VARAVINAS (*prieidamas prie Tarelkino*). Čia aš! menkysta!! Tu mano rankose — viską susekiau — viską žinau — tau baigta!

TARELKINAS (*prislėgtas*). Och... och... man vis tiek...

VARAVINAS. Prisipažink, tu pavogei popierius...

Tyla

Atiduok — Sibire supūdysiu...

TARELKINAS (*žvilgtelėjęs į Varaviną*). Todėl ir Sibire ne-supūdysi, kad neatiduosiu!!

VARAVINAS. Galą gausi.

TARELKINAS. Galą gausiu,— bet neatiduosiu!..

VARAVINAS. Iš troškulio numirsi. Troškuliu numarinsiu...
Ei, Kačiala!

Įeina Kačiala

Atnešk man, brolau, stiklinaitę vandens.

TARELKINAS. Oi, kokia kančia... oi... kaip karšta...

Kačiala paduoda Varavinui vandens

VARAVINAS (*geria*). Skanus vanduo. Iš kur, brolau, iš upės ar šaltinio?

KAČIALA. Iš šaltinio, jūsų prakilnybe, tiesiai iš upės.

VARAVINAS. Gerai, brolau, dabar eik sau.

TARELKINAS (*blaškosi*). A... a... dieve mano... kokia kančia... (*Varavinui*) Šekit!.. Imkit! (*ištraukia iš po surdulo popierius*) štai jie... jūsų popieriai... tik duokit vandens... (*tiesia ranką*) duokit... duokit.

VARAVINAS (*paima popierius*). Palauk... dar imsi ir apmausi... (*sklaido popierius*) Taip; taip; tie patys! (*Duoda jam vandens*) O, išdavikas,— galvažudys.

Tarelkinas geria

O, gyvatė — užanty auginta.

TARELKINAS (*geria*). Maksimali Kuzmičiaus, o kur aš dabar pasidėsiu? (*Pasitaiso*) Geriau gal kur nors išvažiuosiu...

VARAVINAS (*atrisdamas virvę*). Nešdinkis velniop, pragaran prasmek,— tik dink iš akių.

TARELKINAS (*atsistoja ir taisosi*). Būkit geras, jūsų prakilynbe, Maksimai Kuzmičiaus... nepykite, kaip tikras tėvas pasigailėkite. (*Nusilenkia*) Atleiskite! Ką jau padarysi; nepasisėkė — na, jūsų viršus... (*Juokiasi*) Tik dėl paties pono dievo jūs man dabar padėkite: popierius, Kopylovo popierius atiduokite; kaipgi aš be jų! Tarnybos lapą,— ir aš bemat Maskvon išspruksių.

Abu prieina prie stalo ir rausiasi popieriuose

VARAVINAS. Imk tą jo tarnybos lapą — imk! (*Duoda jam popierių*)

TARELKINAS. O pažymėjimus, pažymėjimus! ..

VARAVINAS. Še tau ir pažymėjimus (*duoda jam pažymėjimus*), tik prasmek.

TARELKINAS. Aš dingsiu; dievaži, dingsiu... tik, Maksimai Kuzmičiaus... (*atsistoja prašytojo poza*) — kelionei... būkit geras...

VARAVINAS (*įnirtingai kiša ranką į kišenę*). Še tau, še! .. bestija, šėtone, vilktakai tu prakeiktas! .. (*Duoda jam pinigų*) Kraują tu man iščiulpei!! (*Stumia jį durų link*)

TARELKINAS (*scenos gilumoje nusiima peruką, išsiima dantis, susikūprina ir įgauna pirmąją Kopylovo išvaizdą. Paskui apsigręžia ir išeina į avansceną. Lėtai pasižvalgęs po publiką*). Pona, gal jums reikia dvaro valdytojo? .. ir pažymėjimus turiu (*rodo pažymėjimus*); apie patyrimą kalbėti nereikia: mačiau ir šilto, ir šalto! .. O mano dorybes patys žinote: už tiesą kentėjau! .. Galiu pristatyti kokių norit dvarų ponų tauškalių liudijimą... o ypatingą potraukį jaučiu prie bravoro operacijų — tą net pati prigimtis sako... Aš jums sutvarkysiu ir vaismainius, ir sėjokaitas, ir patrėšiu kaip norėsit: galiu kompostais, galiu kaulamiltčiais, galiu ir skystu mėšlu, o jei tirščiau pageidautumėte — ir taip galiu! O gal Libicho milteliais⁸ — pats primalsiu. Žodžiu, padarysiu progresą: racionalų laisvai samdomo darbo ūkį... taip sutvarkysiu, kad tik aikčiosite... Tikrai pagalvokite... Gerrra proga! .. (*Palūkėjęs*) Tai ką? Ne! .. Nenorite? (*Kreipdamasis į vieną kurį žiūrovą*) Būkit geras, maloningas pone, užsirašykite dėl visa ko mano adresą: jo kilnybė —

rūmų tarėjas — Sila Siličius Kopylovas — rašykit jo prakilnybei Maksimui Kuzmičiui (*parodo į Varaviną*); jis malonės man perduoti. (*Nusilenkia ir išbėga*)

VARAVINAS (*šaukia jam įkandin*). Aš tau sakau: eik tiesiai pragaran,— iš ten tavęs neišvays — ten tave tikrai priims! ..

Uždanga nusileidžia

•

PABAIGOS ŽODIS

Jeigu po viso to man būtų duotas klausimas: kurgi tokius *Paveikslus* mačiau?.. tai aš, prisidėjęs ranką prie širdies, turiu pasakyti:

Niekur!! ... ir — visur...

*Wer die Natur mit Vernunft ansieht, den sieht sie auch vernünftig an.**

Kaip šauksi, taip ir atsišauks.

* Kas protu vertina gamtą, į tą ir ji žvelgia protingai. (Vok.)¹

PAAIŠKINIMAI

Pateikiami mažiau žinomų vardų, realiųjų ir kt. paaiškinimai, numeruojant juos eilės tvarka kiekvienai pjesei atskirai. Kitų kalbų žodžių bei posakių vertimai duodami teksto išnašose.

KREČINSKIO VESTUVĖS

1. *Soliteras* (pranc. *solitaire*) — stambus briliantas; dažniausiai aptaisomas metalu.
2. *Strazo blizgučių*... — Kalbama apie dirbtinį brangakmenį (briliantą); taip pavadintas pagal XVIII a. Vienos auksakalį Jozefą Straserį (*Strasser*), suradusį tobulą brangakmenių imitacijos būdą.
3. *Karselė* — lempa, į kurią degalus varydavo laikrodinis mechanizmas; pavadinta jos išradėjo, XVIII a. laikrodininko Karselio (*Carcel*) vardu.
4. *Transparantas* — bajoro monograma apšviestame fone.
5. „*Stebuklingasis šaulys*“ — vokiečių kompozitoriaus Karlo Veberio (*Weber*, 1786—1826) opera.
6. *Sokratas* (apie 469—399 p. m. e.) — senovės graikų mąstytojas, seniau laikytas filosofijos mokslo pradininku.
7. *Rubikonas* — Italijos upė; ją, pasak legendos, nepaisydamas senato valios, perėjo Gajus Julijus Cezaris ir pradėjo karą, po kurio Roma tapo imperija. Perkeltine prasme — lemtingas poelgis.
8. *Vladimirka* — kelias iš Maskvos (per Vladimiro miestą) Sibiro link; tuo keliu etapu varydavo kalinius į katorgą.
9. ...*magijos... profesorius ponas Boskas*... — Minimas Bartolomejas Boskas (*Bosco*, 1793—1862) — garsus italų iliuzionistas, dažnai gastroliaavęs Rusijoje.
10. *Holkonda* — pasakiškai turtinga XVI—XVII a. valstybė dabartinės Indijos teritorijoje.

BYLA

1. *Klasė* — carinėje Rusijoje tam tikra kategorija rangų lentelėje.

2. *Egzekutorius* (iš lot. *executio* — įvykdymas, sutvarkymas) — carinės Rusijos valdininkas, kurio žinioje buvo bendros tvarkos priežiūra įstaigoje, jos ūkio reikalai.
3. *Bonvivanas* (pranc. *bon vivant*) — asmuo, mėgstant gėrai ir linksmai pagyventi, pažinti.
4. *Michailas Ščepkinas* (1788—1863) — garsus rusų dramos aktorius, atlikęs Muromskio valdmenį per pirmąjį „Krečinskio vestuvių“ spektaklį Maskvos Mažajame teatre (1855).
5. *Markeris* (pranc. *marquer* — žymėti, ženklinti) — čia: akių skaičiuotojas žaidžiant biliardą.
6. *Lotynų kvartale*. . . — Paryžiaus kvartalas, kuriame daugiausia gyvena studentai.
7. *Korenaja* — vietovė, esanti 30 kilometrų į šiaurę nuo Kursko; prie tenykščio vienuolyno vykdavo didžiausi kasmetiniai Vidurio Rusijos jomarkai. Korenajos vienuolyne buvo ir stebuklingu laikomas dievo motinos paveikslas.
8. *Senasis Skolas* — Senasis Oskolas, tuometinis Kursko gubernijos apskrities miestas.
9. *Bačalas* (Balu) — viena galingiausių senovės Artimųjų Rytų tautų dievybių; ilgainiui kai kuriuose panteonuose — pati aukščiausioji dievybė; minima Biblijoje.
10. *Stanislavų*. . . — Turimas galvoje šv. Stanislovo ordinas; carinėje Rusijoje juo apdovanotas asmuo kartu gaudavo ir bajorystę.
11. *Neokentauras* — naujasis kentauras (graikų mitologijoje kentaurai — nesuvaldomos laukinės būtybės, kalnuose bei miškų tankmėse gyvenę pusiau žirgai pusiau žmonės).
12. . . *dainuoja ariją iš „Elisire“*. — Kalbama apie italų kompozitoriaus Gaetano Donicečio (*Donizetti*, 1797—1848) komišką operą „Meilės eliksyras“ („*L'Elisire d'amore*“). Tarelkinas iškraipydamas dainuoja operos personažo Nemorino frazę: „*Cielo si puo morir di piu non chiedo, non chiedo*“ (Dangau, jeigu aš galėčiau mirti, daugiau nieko nepraščiau).
13. *Salvis* — Lorencas Salvis (*Salvi*, 1810—1879), italų dainininkas, gastroliavęs Rusijoje ir G. Donicečio operoje dainavęs Nemorino partiją.
14. *Džovani Marijas* (*Mario*, 1810—1883) — italų dainininkas, gastroliavęs Rusijoje ir G. Donicečio operoje taip pat dainavęs Nemorino partiją.
15. „*Hugenotai*“ — populiarūs prancūzų kompozitoriaus Džakomio Mejerberio (*Meyerbeer*, 1791—1864) opera. Toliau šila Muromskius lygina su hugenotais — prancūzų protestantais, kurie buvo žiauriai persekiojami. 1572 m. Paryžiuje įvyko masinės hugenotų žudynės (vad. Baltramiejaus naktis).

16. ... *atišką butą*...— Šila turi omenyje Atikos pusiasalį Graikijoje; tenykštis klimatas subtropinis ir namai neapkūrenami ištisus metus.
17. ...*pietūs... pas Palkiną*...— Minimas ištaigingas Peterburgo restoranas.
18. *Karbonaras* (ital. *carbonaro* — angliakasys, anglininkas) — slaptos Italijos revoliucinės organizacijos, veikusios XIX a. pradžioje, narys. Karbonarų tikslai — išsivadavimas iš svetimšalių jungo, feodalinų institutų panaikinimas.
19. ...*užkabino...* *Aną ant kaklo*...— Tai šv. Onos ordinas su devizu „Mylinčiam tiesą, dievobaimingumą, ištikimybę“.
20. ...*su Suvorovu per Alpes žygiavo*...— Kalbama apie garsųjį rusų karvedžio Aleksandro Suvorovo (1730—1800) Šveicarijos žygį (1799) prieš Prancūziją.
21. ...*su Hanibalu būtų...* *žygiavęs*...— Hanibalas (apie 247—183 p. m. e.) — įžymus Kartaginos karvedys ir valstybės veikėjas.
22. *Ir priešininkas įduos tave telsėjui*...— Čia ir toliau Ivanas Sidorovičius parafrazuodamas cituoja Evangelijos žodžius (plg. Mt 5, 25—26; Lk 12, 58—59).
23. *Leviatanas* — mitinė pabaisa, milžiniškas jūrų drakonas.
24. ...*kalp Danielius, įmestas į liūtų urvą*...— Tai vienas iš Biblijos pranašų, įmestas sudraskyti liūtams, tačiau stebuklingai nuo jų išsigelbėjęs.
25. *Žodis ir darbas!!* — Senovės Rusijoje (ligi pat Jekaterinos II laikų) žmogui sušukus «Слово и дело государено!» reiškė, kad jis pasiruošęs pranešti vyresnybei apie valstybinį nusikaltimą.
26. ...*„Burcevas — smarkus padauža...“*— Iškreipta rusų poeto Deniso Davydovo (1784—1839) populiaraus eiliuoto laiško pagarsėjusiam XIX a. pradžios plevėšai husarui A. Burcovui pirmoji eilutė (orig.: Бурцов, ера, забияка).

TARELKINO MIRTIS

1. *Nikolajus Šepeliovas* — A. Suchovo-Kobylinio giminaitis iš motinos pusės, dramaturgijos ir teatro žinovas.
2. ...*Lokanda Emilianoje* (*Locanda Emilliana*) — vietovė kalnuose prie Albano ežero Italijoje; kalbama apie Suchovo-Kobylinio lankymąsi Italijoje 1839—1840 m.
3. *Pjeras Levasoras* (*Levassor*, 1808—1870) — žymus prancūzų aktorius komikas, vienoje pjesėje sugebėjęs atlikti net kelis vaidmenis.
4. ...*Šamilį mušiau*...— Šamilis (1797—1871) — Dagestano karinės-teokratinės valstybės vadas (imamas), 1834—1859 m. narsiai priešinęs kolonizacinei carizmo politikai.
5. *Bregetas* — šveicariškas kišeninis laikrodis, pavadintas jo konstruktoriaus, šveicarų mechaniko Liudviko Abraomo Brege (*Breguet*, 1747—1823) vardu.

6. ...*kaip* *Suvorovas* *Pragą*...— Praga — Varšuvos priemiestis, kurį 1794 m. šturmavo rusų karvedys A. Suvorovas; šturmui pavykus, jam buvo suteiktas feldmaršalo laipsnis.
7. *Frankmasonas* (pranc. *franc-maçon* — paž.: laisvasis mūrininkas) — XVIII a. Vakarų Europoje susiformavusio slapto mistinio-etinio judėjimo dalyvis. Rusijoje 1822 m. masonų organizacijos (ložės) buvo uždraustos.
8. *Libicho milteliai* — mineralinės augalų mitybos teorijos kūrėjo, žinomo vokiečių chemiko Justo Libigo (*Liebig*, 1803—1873) vardu pavadintos trąšos, tuomet — agrochemijos naujovė.

PABAIGOS ŽODIS

1. *Kas protu vertina gamtą*...— Šis vokiečių filosofo G. V. F. Hegelio (*Hegel*, 1770—1831) „Logikos“ teiginys kaip epigrafas buvo įrašytas ir A. Suchovo-Kobylinio „Trilogijos“ pirmojo leidimo (1869) tituliname puslapyje.

Parengė J. Tumelis